

ÖSSZETARTÓ TÁRSADALOM

**Különböző kultúrák
munkafüzet
5-8. évfolyam számára**

2005

Készült az Európai Unió és
az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium megbízásából,
a 2002-es Phare "Összetartó társadalom megteremtése" c. program keretében.

Copyright
Központi Pénzügyi és Szerződéskötő Egység.

Szerzők
Albert Judit, Dobrovitzky Katalin, Tomory Ibolya, Victor András
2005
ISBN 963 86871 4 2

Kedves Olvasó!

A most elinduló projekt keretben saját magad állíthatsz majd össze egy érdekes könyvet, amelynek egyelőre még csak az első lapjait kaptad meg. E könyv megszületése közben egyre inkább láthatóvá és átélhetővé válik majd számodra, hogy milyen sokszínű és izgalmas a világ, amelyben élünk.

A tanárodtól kapott, lefűzhető lapok egyrészt sok-sok érdekes szokással fognak megismertetni. Másrészt olyan feladatokat fognak tartalmazni, amelyek segítségével magad juthatsz ilyen tudás birtokába. Az előre gyártott lapok közé azonban befűzheted saját, teljesen egyedi lapjaidat is. Ezeket a magad érdeklődésének megfelelő képekből és szövegből állíthatod össze. De elhelyezhetsz a könyvedben rajzokat, és a közös foglalkozásokon készített fényképeket is.

Élményekben gazdag tanulást és alkotó munkát kívánnak

A projekt tervezői

TARTALOM

I. NAPTÁRAK ÉS ÜNNEPEK	7
6. a Föld forgása saját tengelye körül.....	9
7. A Föld keringésének nevezetes pontjai: az évszakok.....	10
8. A sziú naptánc.....	11
9. A volador.....	13
10. A Naphoz igazodó naptárak.....	15
11. Az ortodox egyház naptára.....	16
12. Egy régi népszokás: a kiszézés.....	17
13. A húsvéti tojás.....	18
14. Krisztus keresztre feszítése és halála.....	19
15. Húsvéti magyar népdalok.....	22
16. A Pészach.....	23
17. A Széder-tál.....	24
18. A Hold fázisai és a holdhónap.....	25
19. A Hold két oldala.....	26
20. A Holdhoz igazodó naptárak.....	27
21. Hús nélkül.....	29
22. Ramadan.....	30
23. Milyenek a kínaiak, milyenek a magyarok?.....	31
Ki a magyar?.....	33
II. NÉPEK ÉS KULTÚRÁK	35
24. Kiket nevezünk menekülteknek?.....	37
25. Egy afrikai gyökerű ünnep: a Harvest festival.....	38
26. Honnan érkezett hozzánk?.....	39
27. Az adinkra kelmék.....	41
28. Mire jó a kanga?.....	43
29. Kenyér helyett kása.....	47
30. Egy jellegzetes japán versforma: a haiku.....	49
31. A kínai holdújév.....	51
32. A mandala.....	53
33. Az aboriginálok és az álomidő.....	55
34. A magyar nép legközelebbi rokonai.....	58
35. Medveünnep az anju nemzetségnél.....	59
36. Vogul medveének.....	60
37. Medvetánc.....	61
38. A régi paraszti világ.....	62
39. Nagyszüleink világa.....	64

I.

NAPTÁRAK ÉS ÜNNEPEK

6. A Föld forgása saját tengelye körül

Ebben a játékban a Napot egy zseblámpa fogja modellezni, a Földet egy földgömb.

A földgömb a talpával az asztalon álljon, a zseblámpával pedig mindig vízszintesen világítsátok meg.

A) Keressetek olyan helyzetet, hogy a földgömb tengelyének felső vége a lámpa felé „dőljön”, és világítsátok meg Indiát.

1. Nevezetek meg olyan országokat, ahol ebben a helyzetben nappal van,

---

2. és olyan országokat, ahol ebben a helyzetben éjszaka van!

A zseblámpával mozdulatlanul világítsátok, de közben lassan forgassátok meg a földgömböt a tengelye körül az óramutató járásával ellenkező irányba. (Tehát India szemből nézve jobbra mozdul el.)

3. Hány óra múlva süti megint telibe Indiát a Nap?

---

4. 12 óra múlva melyik ország kapja a legerősebb napsütést?

---

5. Melyik országban lesz hamarabb éjszaka, Kínában vagy Törökországban?

---

6. Egy tengely körüli fordulat alatt az északi vagy a déli félgömb országai kapnak-e több napsütést?

B) Most fordítsátok úgy a földgömböt, hogy tengelyének felső vége éppen a zseblámpától elfelé álljon. Világítsátok meg Ausztráliát!

7. Milyen napszak van ekkor Brazíliában?

---

8. Amikor Ausztráliában esteledik, mi történik Madagaskár szigetén?

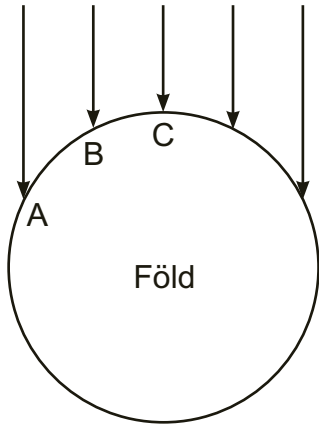
9. A Föld ilyen helyzetében a nap 24 órájából hányban van világos az Antarktison?

7.

A Föld keringésének nevezetes pontjai: az évszakok

Ezen az ábrán azt látjuk, hogy a napsugarak hogyan érik a Föld felszínét.

A, B és C pontban egy-egy ember áll a Földön.

Melyik látja úgy, hogy a Nap

magasan van? _____

alacsony van? _____

Hol van melegebb? _____

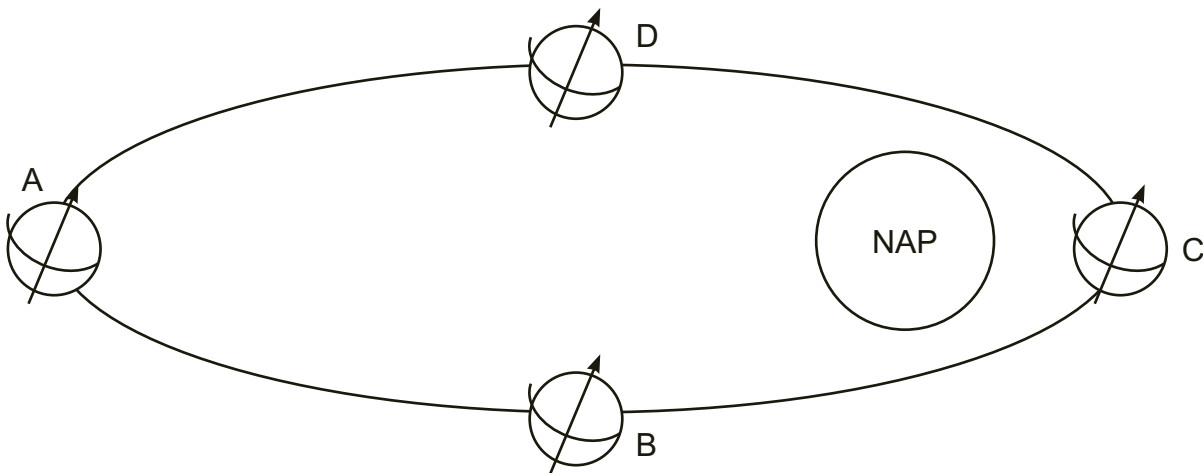
Miért: _____

_____

_____

_____

Ezen az ábrán azt látjátok, hogy hogyan kering a Föld a Nap körül. Azt már tudjátok, hogy hol közelebb van a Naphoz, hol távolabb van tőle.

Magyarország az északi féltekén van, ezért itt az **A** pontban a leghosszabb a nappal, s legrövidebb az éjszaka, vagyis nyár van.

Ebből az következik, hogy Magyarországon a **C** pontban

a nappal	az éjszaka	az évszak

8. A sziú naptánc

Most az ismerős Amerikába utazhattok el, de egy kevésbé ismert szokást ismerhettek meg. Amerika őslakói az indiánok. Az indiánok elnevezés azonban nem egy egységes, szokásaiban, külső jegyeiben azonos csoportot, kultúrát jelöl. Ez a gyűjtőnév számtalan, nyelvében, életmódjában, szokásaiban, vallásgyakorlatában, identitásában független csoportot. A kontinensen több mint 100 különböző nyelvcsaládot különítenek el a tudósok, egy-egy nyelvcsaláddhoz pedig több csoport tartozik. (Csak Mexikóban 56 indián csoportot találunk ma.)

A sziú indiánokról

A sziú indiánok az Amerikai Egyesült Államok középső részén levő sík vidéken élnek (síksági indiánok). Valaha gyűjtögetés, halászat, vadászat tette lehetővé a megélhetésüket, és minden ősszel vándorútra keltek az erdők felé, mert a telet könnyebb volt ott átvészélni. Ma már nem élhetnek a természetben, hanem rezervátumokban. Ez külön a számukra kijelölt, állandó tartózkodási területet jelent, ami azonban a régebbi területeiknél sokkal szűkebb. A munkalehetőség, a megélhetés hiánya sokuk életét nehezé teszi, nem találják helyüket a sziú hagyományok és a modern világ határán, többen azonban tanulnak, egyetemre járnak, és állami hivatalt vállalnak, vagy valamelyik modern szakma képviselői lesznek.

Kevesen gyakorolják már az egykori, közösséget összetartó rítusokat, de a sziú naptánc ünnepi hangulatában mindannyian osztoznak ma is, a messzire kerültek, ha tehetik, visszatérnek, hogy jelen legyenek ennél a fontos közösségi eseménynél.

Amitől a naptánc ünneppé válik

Ez az ünnep nem sorolható be a szigorú naptári ünnep kategóriába, vannak azonban ünnepek, amelyek egy-egy pillanat megéléstől válnak ünnepivé. A sziú naptánc is ilyen: különlegességet, a hétköznapiakból való kiemelkedést élhetjük át benne.

Két dolog található benne: az ifjúság bátorságának, lelki erejének próbatétele önként vállalt testi fájdalommal, és tanúságtétel a Napisten, az élet és a fény adója, és az indián életmód védőszelleme előtt történik. Mindez szent emberek, vagy sámánok irányításával zajlik, a résztvevők pedig fiatal fiúk, férfiak. A sámán a természettel, a szellemvilággal kapcsolatba lépni képes, gyógymódokat is jól ismerő ember.

Az ünnep szakaszai

A sziú naptánc két négynapos szakaszból áll.

- Első szakasz: felkészülés, az egyes feladatokhoz vezetők választása, a szertartáshoz szükséges fa kiszemelése, amely a szent cölöp lesz. Ezekben a napokban virrasztanak és böjtölnek a résztvevők. (Nem esznek, isznak, vagy csak bizonyos mennyiségű, meghatározott táplálékot.)

- Második szakasz: a fa kivágása és felállítása, a táncosok felkészülése a feladatra – beszélgetések, összpontosítás gyakorlása, lelki gyakorlatok: a vezető táncosokkal együtt imádkozik áldozatot mutatnak be a fény és az élet istenének.

- A befejező szakasz maga a *tánc*:

A naptáncot férfiak táncolják, tulajdonképpen ifjak beavatása is egyben a közösségbe. Amikor valaki vállalja ezt a nehéz próbát, kinyilvánítja szándékát, hogy szeretne a csoport bátor, hűséges tagja lenni, és szeretné tiszteletét tenni a napisten előtt. A táncosok a nap és a közösség erejének megszemélyesítői. Egy magas faoszlopra másznak fel, és kötelet kötnek magukra, majd tényleg szó szerint táncolni kezdenek.

A rítus három részre tagolódik: az oszlop kivágása, az oszlop „elültetése”, valamint a „repülő” tánc.

A sziú naptánc egy harcot jelképez, amelynek azonban szerencsésen végződik. A táncosok egy történetet játszanak, táncolnak el: fogságba esés, kínzás és szenvedés, fogságban tartás, megmenekülés. Ez a meghaló majd újra feléledő nap tánca. Ez azonban nem csupán játék, hanem a valóságban is meg kell élniük a testi-lelki megpróbáltatásokat. A táncosok bőrét ezért az idősebbek a mellkasukon és vállukon megsebzik, majd fapeckekeket raknak a bőr alá, azokra pedig zsineget erősítenek. Ezek segítségével felhúzzák őket a szent cölöpre, és a levegőben lógva forgatják testüket, amíg bírják ezt a helyzetet. A táncosok bőre is felszakadhat, de igyekeznek kitartók maradni. Végül hazatámolyognak, ahol ellátják őket és pihenhetnek.

A tánc az ő istentiszteletük, imájuk és valahova tartozásuk egyszerre. Az ünnep legnagyobb kifejezője a tánc.

A naptánc az érintettek szemével

A sziú naptánc innen, ami világunkból nézve talán túl nehéznek, akár szörnyűnek is tűnik. Ugyanaz a dolog a maga környezetében azonban egészen más jelentőséget kap, mintha csak a mi saját szabályaink, szokásaink szerint nézzük. Bizonyára jobban megértitek, mit jelent ez az esemény a sziúknak, és miért vállalják ma is sokan, ha figyelmesen elolvassátok, amit egy érintett személy gondol róla.

Sánta Óz (polgári nevén John Fire) a sziú indián így mesél a naptáncról kulturális antropológus barátjának: *„Tágra nyílt szemmel meredsz a napba, a vakító sugarak beégnék a koponyádba, elviselhetetlen fénnel árasztják el... Fújod a fogad közé szorított, sasszárnycsontból készült sípot, míg fülsiketítő vijjogása a világ egyetlen hangjává válik... Táncolsz, táncolsz, táncolsz reggeltől estig, étel-ital nélkül, míg úgy érzed, nincs tovább, ájultan roskadsz össze... Húzod, feszíted a nyersbőr szíjat, amelyet mélyen a bőröd alatt, a húson át fúródó fapeckekehez erősítettek, míg csak a bőröd feszül, hogy aztán kettépattanjon, s te vértől patakozó mellel végre kiszabadulj. Ezt kell néhányunknak kibírnia a naptánc során. Nagyon sokan nem értik, miért tesszük. Azt mondják, a naptánc barbár, kegyetlen, véres babona. Az én nézetem szerint az ember egyetlen valódi tulajdona a teste. Amikor mi indiánok a húsunkból, a testünkől adunk, az egyetlen dolgot adjuk, ami a miénk.”*

9. A volador

A következő szövegek egy másik indián csoportot és az ünneplés egy másik módját mutatják be.

A totonák indiánokról

A totonák indiánok Közép-Mexikóban élnek, Mexikói-öböl partján és onnan nyugatra, hegyvidékes területeken. Több ősi népcsoport vált új néppé bennük, és ezek szertartásai, szokásai is velük együtt élnek tovább. Békés közösségekben élnek, ma a legkülönbözőbb életmódokat követik: földművesek és modern városlakó hivatalnokok egyaránt található köztük. Megpróbálják megtalálni helyüket a totonák hagyományok és a modern világ határán, úgy, hogy a modern világ elemeiből átvesznek bizonyos dolgokat, és ezeket beillesztik saját életmódjukba, szokásaikba. Ez naptáncukban is tükröződik.

A volador, az ünnep modern arca

A volador szó repülőt jelent, az elnevezés spanyol eredetű (totonák neve Cogsne). A totonák indiánok évente ismétlődő tánca.

Az utóbbi években a totonák táncosok már nemcsak otthon, saját közösségükben gyakorolják ezt az ősi rítust, hanem az Amerikai Egyesült Államokban, sőt Európában is tartottak bemutatókat. Leggyakrabban azonban Mexikó városban, az Antropológiai Múzeum előtt. Újonnan beépült elem a fémből készült pózna a hagyományosan használt fa helyett, és az is új, hogy óránként ismétlik a repülőtáncot turisták számára kissé lerövidítve, átalakítva. Nekik jóformán csak a póznáról való leereszkedést mutatják be, ami az eredeti táncnak csak egy része. Ebben az esetben az eredeti cél már nincs jelen, de a közösségek maguk között másként ünnepelnek.

A volador másik arca

Ez az ünnep nem sorolható be a szigorú naptári ünnep kategóriába, vannak azonban ünnepek, amelyek egy-egy pillanat megéléstől válnak ünnepivé. A volador is ilyen: különleges táncot jelent, a hétköznapiakból való kiemelkedést élhetjük át benne.

Két dolog találkozik ebben a szokásban: az ifjúság bátorságának, lelki erejének próbatétele önként vállalt böjttel, lemondással, és a Nap mozgásának, felkelésének, majd hirtelen nyugovóra térésének mozzanata. Ez tanúságtétel a Nap jelentőségéről. Mind égitestként, mind pedig életet adó istenség megnyilvánulásaként tiszteletet fejeznek ki iránta. Mindez egy vezető irányításával, és tevékeny közreműködésével, irányításával zajlik.

A volador szakaszai

A repülőtáncot, a voladort öt színes ruhába öltözött férfi táncolja. Ők a világtájak –észak, kelet, dél, nyugat- és a világ tengelyének megszemélyesítői. Egy magas faoszlopra másznak fel, és kötelet kötnek magukra, majd tényleg szó szerint táncolni kezdenek.

A rítus három szakasza:

- Az „oszlop kivágása” részben a rítus vezetője egybegyűjti az öt táncost. Hét napig, miközben a táncosok böjtölnek. Megkeresik az ünnepi szertartás egyik fő kellékét, a legmagasabb, legegyszerűsebb derekú fát, együtt imádkoznak, s áldozatot mutatnak be a hegy istenének, hogy bocsássa meg a fa kivágását. Háromszor körbetáncolják a fát. Aztán folyamatos táncolás és imádkozás mellett egy fejszével $\frac{3}{4}$ -ig bevágják a fa törzsét, majd a végső csapásokat a vezető méri a fára. A kidőlt fa ágait levagdossák, majd meggyújtanak egy gyertyát, gyantát égetnek és kereszt alakban pálinkát locsolnak a földre. Ezután magukkal hívják a falu férfiereit, és zenélve, csendesen elviszik a fát a templomtérre.

- A *fa elültetése* előtt a táncosok ünnepi ruhában körbetáncolják a leendő gödör helyét, és „elültetik” a mintegy 35 méteres fát. Ekkor elkészítik a fához állítandó létrát, s azt, az almának nevezett négyzet alakú részt, ami majd az oszlop tetejére kerül, s ahonnan a táncosok elindulnak a rítus kezdetén. Amikor mindezzel elkészülnek, lerészegítenek hét tyúkot, végigvezetik őket a fa törzsén, majd elvágják a nyakukat, s a kicsöpögő vérrel keresztet rajzolnak az oszlopra. A négyzet alakú keretre hosszú, vastag köteleket erősítenek, amelyek a tánchoz szükségesek.

- Másnap reggel következik a szertartás leglátványosabb része, *maga a Volador, a repülő*. A táncosok kora reggel ünneplőbe öltöznek, s továbbra is megtartva a böjtöt elindulnak a rítus elvégzésére, a naptáncra, vagy napsugarak táncára. Megszólalnak a hangszerek. A templomtérre érve bemennek a templomba, hogy imádkozzanak Istenhez. Ezután felmásznak a póznára, s magukra kötik a köteleket. Végül felmászik a vezető is, hogy a keret közepére állva, kelet, észak, nyugat és dél felé meghajolva köszöntse a négy szelet, s külön-külön a négy táncosnak eljátsszon egy-egy dallamot. Közben apró léptekkel táncol körbe-körbe, kopog a sarkával, szökdécsel. A négy táncos leül a keretre, megerősíti a köteleket, s egy adott pillanatban, teljesen egyszerre mind a négyen levetik magukat a mélybe, mintha a nap sugarai lennének. A vezető játssza a dallamot, s csak akkor hagyja abba, amikor a táncosok 13, a levegőben megtett fordulat után leérnek a földre. Ekkor a vezető szintén leereszkedik. A földön még egyszer körbetáncolják az oszlopot, így ér véget a szertartás.

Az ünnep végén a fából a közösség lakói karámot, kerítést építenek, de soha nem tüzelik el.
(Forrás: *A kultúra földrajza, még ki nem adott középiskolai tankönyv Amerika fejezetéből, melynek egyik szerzője a projekt írója*)

10.

A Naphoz igazodó naptárak

a) A Julianus-naptár kialakulása

Az ókori Róma 12 hónapos naptárában két hónap is volt, amelyet az év kezdetének tekintettek. Az egyik a Mars istenről elnevezett Március hónap volt, a másik a kétarcú – tehát előre és hátra is néző – Janus isten tiszteletére elnevezett Január. Iulius Caesar (Kr.e. 100-44) csillagászok segítségét kérte az évkezdés és az ünnepek pontos idejének meghatározása körüli bonyodalmak megoldására. Ekkor dolgozták ki azt a naptár-rendszert, amelyet – némi módosítással – máig használunk. Ebben 30, ill. 31 napos hónapok vannak (kivéve februárt, amely 28 napos), s négyévente szökőév van, amikor február 29 napos. Bár a hónapok eredetileg „hold-napok” voltak, s a Hold változásaihoz igazodtak, ez a naptár már a csillagok helyzetéhez viszonyított, 365 napos nap-évet vette alapul.

Ekkor Iulius Caesar tiszteletére az egyik (a Quintilis = „Ötödik” nevű) hónapot róla nevezték el Júliusnak. Augustus cézár (Kr.e. 63 – Kr.u. 14) még egy kicsit finomított a Julianus naptáron, pl. rögzítette a szökőévek helyét. A Július után következő hónapot (a Sextilis = „Hatodik” hónapot) az ő tiszteletére nevezték el Augusztusnak.

Az Európa által használt naptárrendszer ezzel évszázadokra (a 16. századig) megszilárdult.

b) A naptárreform

Európában sokáig azt a naptárt használták (a Julianus-naptárt), amely még a rómaiak korában alakult ki. A Julianus naptár szerinti év kb. 11 perccel hosszabb volt, mint a tényleges csillagászati év, vagyis amennyi idő alatt a Föld megkerüli a Napot. Ez ugyan nem nagy különbség, de az évszázadok folyamán az eltérés csak egyre nőtt.

Ha egy naptár-rendszer szerinti év hosszabb a tényleges csillagászati évnél, vagyis annál az időnél, ami alatt a Föld megkerüli a Napot, akkor az ünnepek fokozatosan eltolódnak az évszakokhoz képest.

Húsvét időpontját a tavaszi napjégyenlőség időpontjához kötik. Egy bonyolult szabály szerint kiszámolják, hogy hány nappal azután lesz.

Az évszázadokig használt Julianus-naptár hibája miatt XIII. Gergely pápa korában a naptár már nagyon pontatlan volt. Amikor a Föld éppen a tavaszi napjégyenlőség pontjában volt, a naptárban márc. 21-ének kellett volna lennie, de nem az volt. Ezért a pápa rendeletére 1582 okt. 4. után okt. 15. következett. Ez a Gergely-naptár története.

11.

Az ortodox egyház naptára

A kereszténységnek két nagy ága – a nyugati és keleti kereszténység – már ezer esztendővel ezelőtt (1054-ben) kettévált. A keleti ágot ortodox egyháznak nevezik. Ezt követik az oroszok, bulgárok, románok, szerbek stb.

a) Két különböző stílusú oltárképet látsz itt. A baloldali a nyugati, a jobboldali pedig a keleti kereszténységben született.

Próbáld meg ellentétes jelentéstartalmú szavakkal összehasonlítani a két képet. (Pl. kemény – lágy, mozgalmas – merev stb.) A szavakat írd a megfelelő kép alá!

b) A Gergely-féle naptár-reformot (1582) a katolikus világ hamar elfogadta. A protestánsok azonban csak hosszú évtizedek múlva, Anglia pedig csak 1753-ban tért át az új rendszerre. Oroszország csak 1918-ban vezette be az új naptárt, de az ortodox egyház mind a mai napig a Julianus-naptárt használja. Ezért az ortodox egyházi ünnepek mindig nagyjából két héttel később vannak, mint a nyugati kereszténységnél. **Vitassátok meg, hogy vajon miért nem fogadják el mindmáig az ortodoxok a Gergely naptárt!**

12.

Egy régi népszokás: a kiszézés

Hazánk egy részén régi népszokás tél végén a kiszehajtás. A kiszé jellegzetes böjti eledel: savanyú gyümölcs- vagy korpaleves, amit tél végére nagyon meguntak, és meg akartak tőle szabadulni. Húsvét előtt a lányok az előző évben férjhez ment menyecskéktől kölcsönként ruhákba öltöztetnek egy szalmabábot, mely a kiszét jelképezi, és dalokat énekelve azt vitték végig a falun a legközelebbi folyóig, patakig, tóig. Közben azokat a menyecskéket is „kiénekelték” (kigúnyolták), akik a bábu felöltöztetéséhez ruhát kölcsönöztek, vagy akik a kölcsönzést megtagadták. A szalmabábut vivő lányok menet közben a kiszebábu kihajtásáról és a sódar (sonka) behívásáról énekeltek.

Haj kiszé haj!

Gyöjj be sódar*, gyöjj!

Haj ki kiszé, kiszőke,

Gyöjj be sódar, gömbőce*.

Ég a kiszé, lánggal ég,

Bodor füstje felszáll;

Tavaszdodik, kék az ég,

Meleg a napsugár.

Haj kiszé, kiszéce,

gyöjj be sódar, gömbőce.

*Szabó Marisnak nincs ruhája,
üres a ládája.*

Haj kiszé ...

Az a Szabó Margit

Olyan híres asszony,

Kupát* kértünk tőle,

A kiszére adott.

Mire füstje eloszlik,

A hideg köd szétfoszlik.

Egész kitavaszdodik.

Geci Rozi ládája

üresen van bezárva.

Ha üresen nem volna,

a kiszére adott volna.

Hej ki kiszé ...

A *-gal jelölt szavak jelentése:

sódar = (húsvéti) füstölt sonka

gömbőce = disznósajt

kupa = nagyobb ivóedény, ami készülhetett ezüstből, ónból, fából (kb. 1,6 l)

A faluvégen a bábut levetkőztették, a csupasz zsúpkévé, amelyből a bábu alakját formálták, széjjelszedték. Mindegyik lány markolt belőle egy csomót és bedobta a vízbe, majd figyelte, hogy merre úszik. Azt tartották, hogy akinek a szalmacsomója elúszik, még abban az esztendőben férjhez megy. A vizes szalmával arcukat is megdörzsölték, ill. a patak vizével megmosták, hogy egészségesek legyenek, ne legyenek szeplősek. A levetkőztetett bábut a vízbe dobták. Ahol folyóvíz nem volt, ott a bábu szalmáját elégették.

Virágvasárnap a délutáni litánia után kezdték el a kiszehajtást. Elöl mentek az eladósorban lévő lányok, utánuk a kisebbek négy-öt éves korig. A faluvégen nagyobb legények várták a lányokat, a kiszé elégetésében ők is részt vettek.

A kiszebábuval jelképesen kivitték a faluból a hideg telet, a böjtöt, a halált és a betegséget.

Mágikus rítusnak tartották ezt a szokást. A bábu elpusztításához fűződő ének arra utal, hogy nemsokára vége a böjtös életnek és újra szabad zsíros ételt és sonkát enni.

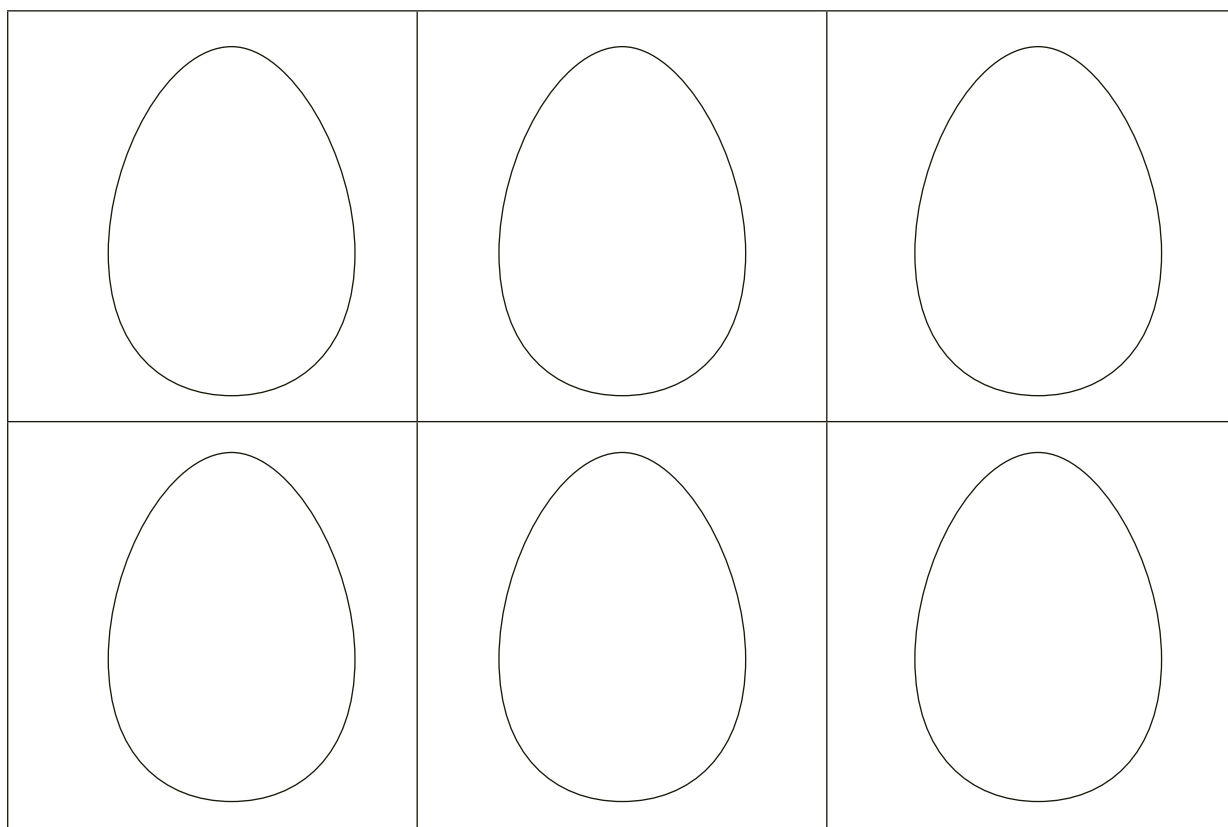
13. A húsvéti tojás

A régi korok emberei sok szállal kapcsolódtak a természethez. Munkájukat, mindennapi életük rendjét, örömeiket, bánataikat is befolyásolta a természet örök változása. A tél és a nyár kettősében, az élet és a halál párhuzamát látták. Mindezek szabályozták életüket, melyet az ünnepek felosztottak kisebb - nagyobb szakaszokra.

A tavaszi napéjegyenlőséggel egyre hosszabbodott a Nap útja, s ez jelentette számukra a fényt, a Nap feltámadását. Minden természetvallás megünnepli ezt a napot, amikor a Természet felébred hosszú téli álmából, a Föld újra termékennyé válik – elkezdődhet a vetés, az ültetés, kihajtanak az ősszel földbe rejtett magok. Ami most éled, annak gyümölcsét élvezhetjük később.

A tojás az élet újjászületésének, a termékenységnek legősibb jelképe. Bármilyen kicsi is, képes a világegyetem nagyságát s az élettelenből az élőbe való átmenet rejtélyét jelképezni. A tojás is termékenység-szimbólum. Sárgája többnyire a Napot szimbolizálja, fehér héja a Fehér Istennőt, az egész pedig az újjászületést. Nem csoda, hogy a világ minden népének mitológiájában kiemelkedően fontos helyet kapott.

A húsvéti tálon szereplő tojás nem keresztény, hanem ősi pogány jelkép.

Rajzolj neked tetsző mintákat a tojásokra. Ezek között ott lehet az a gyimesi motívum is, amivel csoportot alakítottatok, de máshonnan gyűjtött, vagy saját magad által kitalált minta is.

14.

Krisztus keresztre feszítése és halála

Jézust elítélik.

Pilátus ezután egybehívta a főpapokat és a népet, majd így szólt hozzájuk:

– Idehoztátok nekem ezt az embert, mert azzal vádoljátok, hogy félrevezeti és lázítja a népet. Én pedig kivallattam előttem, de semmi olyan bűnt nem találtam benne, amellyel vádoljátok. S lám, még Heródes sem. Semmi halállal büntetendő bűnt nem találtam benne. Ezért megfenyíttem és elbocsátom.

Ezidőtájt a városban raboskodott egy bizonyos Barabás, akit lázadás szításáért és gyilkosságért vetettek börtönbe. A nagy ünnepeken – így húsvétkor is –, a helytartónak kötelessége volt szabadon bocsátani egy foglyot. És a nép most így kiáltott:

– Feszítsd meg a Názáretit, és bocsásd el Barabást!

Pilátus Jézust akarta elbocsátani, de az emberek egyre csak azt kiáltották:

– Feszítsd meg! Feszítsd meg! Feszítsd meg a Názáretit!

– Miféle gonoszsgot cselekedett? – kérdezte Pilátus. – Semmi olyat nem tett, amiért halállal kellene lakolnia – mondotta harmadszor is. A tömeget azonban nem sikerült lecsillapítania.

– Ha a Názáretit szabadon bocsátod – kiáltották –, nem vagy a császár barátja, mert aki királlyá teszi magát, az a császárnak mond ellent!

Erre Pilátus, látva, hogy semmit nem tehet, vizet hozatott, a sokaság előtt megmosta kezét, és azt mondta:

– Ártatlan vagyok ennek az igaz embernek a halálában. A ti dolgotok, ti akartátok!

És szabadon bocsátotta Barabást, katonái pedig megostorozták Jézust, vállára bíbor palástot, fejére töviskoronát tettek, kezébe jogarként nádszálat adtak. Pilátus kivezette az emberek elé, és mielőtt kezükbe adta volna, hogy megfeszítsék, így szólt:

– Íme, az ember!

Tömeg pedig azt kiáltotta:

– Feszítsd meg! Feszítsd meg!

Ezután a katonák gúnyosan meghajoltak Jézus előtt, és gúnyosan köszöntötték:

– Üdvöz légy zsidók királya!

Fejét náddal verték, majd leköpdösték, és elvezették. A keresztfát a vállára tették, hogy az ember Fia maga vigye. Jézus azonban elesett a keresztfá súlya alatt, úgyhogy egy Simon nevű cirénébeli férfival vitették tovább a fát a Golgotára, azaz a Koponyák hegyére.

Jézus Krisztus kereszthalála

Amikor eljutottak a Golgotára, megfeszítették Jézust, Isten egyszülött Fiát, két gonosztevővel, azaz latorral a két oldalán.

Akatonák pedig sorsot vetettek ruhájára, hogy beteljesedjék a próféta mondása: „Megosztóznak ruhámon, és sorsot vetnek köntösömre.”

Ezután Jézus feje fölé, a keresztfára felírták ítéletének okát: „A Názáreti Jézus a zsidók királya!”

Az emberek pedig gúnyolták:

– Te, aki lerombolod a templomot, és harmadnapra felépíted, – ha Isten fia vagy – szabadítsd meg magadat; szállj le a keresztről!

Mások pedig így csúfolódtak:

– Másokat megtartott, magát nem tudja megtartani! Ha ő Izráel királya, akkor szálljon le a keresztről, és hiszünk neki! Azt mondta magáról, hogy Isten fia, hát akkor mentse meg az Isten!

– Bocsásd meg nekik, Atyám, mert nem tudják, mit cselekszenek – szólt erre Jézus.

És akkor hirtelen sötétség borult az egész földre, Jézus pedig felkiáltott:

– ELI, ELI! LAMA SABAKTANI? Azaz: Én Istenem, én Istenem! Miért hagytál el engem?

– ELI? Illést hívja talán? – kérdezték némelyek.

– Szomjazom – mondta akkor Jézus.

Erre az egyik ember vett egy szivacsot, megtöltötte ecettel, és botra tűzve felnyújtotta Jézusnak, hogy igyék.

– Hagyd el – mondták a többiek –, lássuk, eljön-e Illés, hogy megszabadítsa.

Jézus ekkor ismét felkiáltott, és kilehelte lelkét. Egy katona pedig az oldalába döfte dárdáját. És íme, a templom kárpitja kettéhasadt, a föld megindult és a kősziklák megrepedeztek, a sírok megnyíltak és sok halott feltámadt.

A százados, aki Jézust őrizte, látva a földindulást, megrémült, és így szólt:

– Bizony, Isten Fia volt Ő!

Este Jézus egyik követője, egy József nevű gazdag arimátiai férfi, elkérte Pilátustól Jézus holttestét, hogy eltemethesse. Leemelte a keresztfáról, gyorsba göngyölte, és tulajdon sziklába vájt sírjába helyezte, a sír szája elé pedig egy követ hengerített.

Jézus feltámadása

Másnap, azaz szombaton a főpapok és a farizeusok egybegyülekeztek Pilátusnál, és így szóltak hozzá:

– Uram, emlékszünk, hogy az ámitó még életében az mondta: „harmadnapra feltámadok”. Parancsold hát meg, hogy a sírt katonák őrizték három napig, nehogy a tanítványai odamenjenek, ellopják a holttestét, és azt mondják a népnek: „Feltámadt!”, és így az utolsó ámitás gonoszabb legyen az elsőnél.

– Van őrségetek; menjetek, őriztessétek ahogy tudjátok! – felelte Pilátus.

A főpapok el is mentek, a sír elé őrt állítottak és a követ lepecsételték.

Vasárnap virradatkor egy Mária nevű magdalai asszony, aki Jézus tanítványai közé tartozott, kiment a sírhoz, és látta, hogy a követ elgörgették a helyéről.

Magdalai Mária elfutott Simon Péterhez és Jánoshoz, és azt mondta nekik:

– Az Urat elvitték a sírból, és nem tudni hová tették!

Péter és János futva indult a sírhoz, de János megelőzte Pétert, és amikor a sírhoz ért, lehajolt, s látta, hogy csak a gyolcs lepedők vannak ott. Odaért azután Péter is, és maga is látta, hogy csak az összegöngyölt lepedők maradtak ott.

A két tanítvány igen elcsodálkozott a dolgon, visszament a többiekhez, magdalai Mária azonban ott maradt, és sírt. Egyszer benézett a sírba, és két angyalt látott, amint ott ültek, ahol korábban Jézus feküdt.

– Asszony, miért sírsz? – kérdezték az angyalok.

– Mert elvitték az Uramat, és nem tudom hová tették – felelte sírva Mária.

És amikor ezt mondotta, hátrafordult, és meglátta, hogy valaki ott áll, de nem tudta, hogy Jézus az. Jézus pedig megkérdezte:

– Miért sírsz, asszony? Kit keresel?

Mária azt hitte, hogy a kertésszel beszél, és így felelt:

– Uram, ha te vitted el, mondd meg, hová tetted, hogy elhozhassam.

– Mária – mondta ekkor Jézus. Mária pedig ránézett, és így szólt:

– Mester!

– Menj el atyámfiához, és mondd meg nekik, hogy nemsokára felmegyek Atyámhoz, a ti Istenetekhez!

Magdalai Mária elment a tanítványokhoz és elmondta:

– Él az Úr, feltámadott!

(365 történet a Bibliából gyermekeknek. Láng Kiadó, Budapest, 1989.)

15. Húsvéti magyar népdalok

1.

Ma van húsvét napja

Parlando

Ma van hús-vét nap - ja, má-sod éj - sza - ká - ja.
 Jól tud - já - tok, ki - nek el - ső nap-ján
 Jé - zus fel - tá - mad - ván di - cső - ség - be.

2. Mária, Zsuzsánna,
 Rebeka, Borbála,
 Kegyes szüzek,
 Keljetek fel ágyból,
 Cifra nyoszolyából,
 Mit alusztok?

3. Zöld plánták újulnak
 Termőfák virulnak,
 Virágoznak,
 Még a madarak is,
 Énekelnek ők is,
 Vígadoznak.

4. Adjon Isten jókat,
 Koronázzon sokat
 Dicsőségbe;
 Végre az egekbe
 Vigye fel mennyekbe,
 Fényességbe

2.

Sz.: Sik S. ford. D.: Gimesi gyűjt.

1. Áll a gyötrött Is-ten - a - nya, kin az ar-cát könnybe von-ja,
 Úgy si - rat - ja szent Fi - át, úgy si - rat - ja szent Fi - át.

2. Gyász a lelkét meggyötörte, kín és bánat összetörte, tórnek éle járta át, ·/·.

3. Ó mi nagy volt ama drága Szűzanya szomorúsága, egyszülött szent magzatán, ·/·.

4. Mennyit sírt és hogy kesergett, látván azt a nagy keservet, azt a nagy kint szent Fián, ·/·.

5. Ki ne sírna, melyik ember, hogyha ennyi gyötrelemben látja lankadozni, ·/· ?

6. Ki ne sírna Máriával, hogyha látja szent Fiával szenvedni a szent szülőt, ·/· ?

16. A Pészach

a) A Pészach a zsidók egyik legszentebb ünnepe. Héber nyelven 'elkerülést' jelent. Pészach ünnepén a hívő zsidók – akik Egyiptomban rabszolgák voltak, s az onnan való menekülés emlékére – csak kovásztalan kenyeret (macca, vagy macesz) fogyasztanak, s az előző nap nagyon alapos takarítással minden kenyérmorzsát el kell távolítani a házból, amely kovással (vagy élesztővel) készült.

b) Pészach 7 napos ünnep (sőt: néhol 8 napos). Előestéje az ún. Széder-este, amely a zsidó családok életében az egyik legbensőségesebb ünnep. Ekkor mindig megemlékeznek az Egyiptomból való kivonulásról („és beszéld el gyermekeidnek azon a napon mindazt, ami veled történt ...”), melynek az a lényege, hogy az Isten kimentette a zsidókat a szolgaságból. A Széder-esti vacsorának nagyon kifinomult, bonyolult szabályrendszere van, s minden részletnek jelképi jelentősége van. Négy pohár bor van az asztalon (melyből egy Illés prófétáé). Négy alkalmi étel van: hús, tojás, kovásztalan kenyér és valami keserű gyökér (pl. torna és retek). Egy almából, dióból és borból álló keverék is van ott, valamint sós víz.

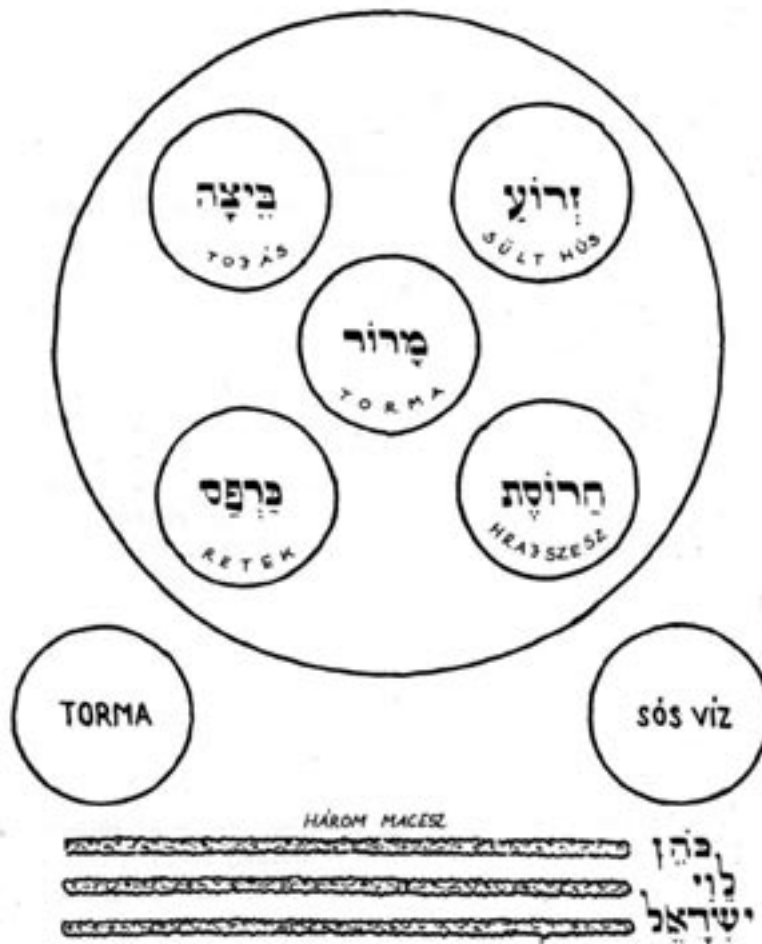
Kérdések:

1. Mi köze lehet az Egyiptomból való menekülésnek a kovásztalan (keletlen) kenyérhez?
2. Mit jelképez a kovásztalan kenyér, a keserű íz és a sós víz?

17. A Széder-tál

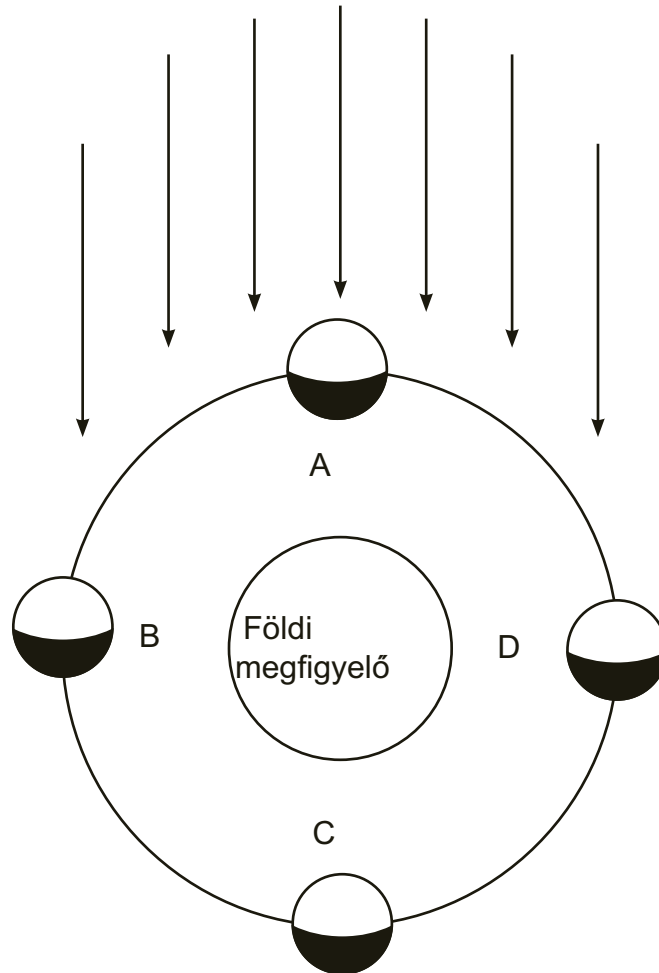
Az ünnep beköszöntése előtt, a szépen megterített asztalon, melyen ünnepi gyertyák állnak, elrendezzük a szédertálat. Erre azokat a jelképes kellékeket helyezzük, amelyekre az est során szükségünk lesz. A tálra helyezett (fehér) vászon szalvétára kerül három kerek pászka (macesz), melyek együtt a zsidó népet jelképezik. A legfelső macesz tetején, a jobb felső sarokban helyezünk el az egy darab parázson sült, csontos húst, rendszerint csirkenyakat; vele szemben, a bal felső sarokban egy keménytojást. A kettő közt középen lejjebb, reszelt torma és fejes saláta legyen, a jobb alsó sarokban legyen a chároszet (reszelt dió, alma és körte keveréke egy csepp borral leöntve), a bal alsó sarokban pedig a „karpász” (egy fej nyers hagyma vagy főtt krumpoli. Van, aki erre a célra retket, zellert vagy petrezselymet használt). Lent, a tál alján pedig még egy adag torma van. Szokás a tálra üvegtálcában sós vizet is tenni. Mindegyik étel az ünnepnek és történelmi háttérének egy-egy mozzanatát jelképezi. Mindenkinek négy pohár bort – vagy mustot, esetleg szőlőlevet – kell innia a széderestén.

Feladat: Színezd ki és egészíts ki a rajzot a szöveg alapján.

18. A Hold fázisai és a holdhónap

A Hold 29,5 nap alatt kerüli meg a Földet. Keringése közben a Nap által megvilágított oldalából hol többet, hol kevesebbet látunk a Földről. Ez okozza a Hold látszó részének állandó növekedését, majd csökkenését.

Rajzold le, hogy mit lát a földi megfigyelő!

A) Újhold	B) Első negyed	C) Telihold	D) Utolsó negyed

Annak alapján, amit berajzoltál, indokold meg, miért jó a növvő holdat „Dagadó”, a fogyó holdat „Csökkenő” kifejezéssel jelölni?

Keress más, hasonlóan kifejező szavakat ugyanezekre a jelenségekre!

---

19. A Hold két oldala

A Hold látható oldala

A Hold túlsó oldala

A Hold felszíni alakzatainak névadói között magyarok is vannak. Magyarokról elnevezett kráterek¹ például az alábbiak.

Kráter neve	Átmérője	A névadó teljes neve	Foglalkozása	Születésének és halálának évszáma
Békésy	96 km			
Bólyai	50 km			
Eötvös	105 km			
Hell	31 km			
Hédervári	69 km			
Kármán	210 km			
Neumann	107 km			
Szilárd	147 km			
Zsigmondy	70 km			

Nézz utána a hiányzó adatoknak, és töltsd ki a táblázat üres sorait.

20.

A Holdhoz igazodó naptárak

a) A zsidó naptár

A zsidó naptár alapvetően hold-naptár, azaz a Hold-ciklusok szerinti hónapok képezik az alapját. Minthogy a Hold-ciklus 29 és $\frac{1}{2}$ nap, a zsidó hónapok – ezt kiátlagolva – váltakozva 29 ill. 30 naposak. Ugyanakkor igazodik a zsidó év a csillagászati év hosszához is oly módon, hogy meghatározott években az egyik 29 napos hónapot megduplázzák. Így hosszabb távon az egyes hónapok nagyjából az év ugyanazon szakaszára esnek.

A zsidó naptár kezdőpontja különleges. Az Ószövetség leírásai alapján kiszámolták hogy mikor lehetett a Mózes I. könyvében leírt Teremtés. Azt kapták, hogy i.e. 3761.-ben kezdődött. Így adódik, hogy i.sz. 2000 ezek szerint a zsidó naptárban 5760 volt.

A zsidó naptár 6 db 29-napos és 6 db 30-napos hónapból áll. Ez összesen 354 nap, tehát rövidebb a csillagászati évnél. Ezért a zsidó Újév (azaz Tisri hó 1.) a keresztény naptár szerint fokozatosan előbbre-előbbre tolódik. Bizonyos években azonban beiktatnak egy 13. hónapot, s ekkor az Újév visszakerül „későbbi” időpontjára. Így a zsidó Újév mindig szept. 6. és október 5. közé esik.

A zsidó naptárban 19 éves ciklusok vannak, s minden 3., 6., 8., 11., 14., 17. és 19. év szökőév, amelyben nem 12, hanem 13 hónap van.

A hónapok neve és hossza napokban: Niszán (30), Ijjár (29), Sziván (30), Tammúz (29), Áv (30), Elul (29), Tisri (30), Marhesván (29), Kiszlév (30), Tévet (29), Sevát (30) és Ádár (29). Ezek közül a 12. hónap – Ádár – annyiban különleges, hogy a szökőévekben ezt duplázzák meg; ilyenkor tehát két Ádár hónap van egymás után. E kettő közül a másodikat tekintik az „igazinak”, ezért az erre a hónapra eső ünnepeket a második Ádár hónapban ülik meg.

b) Az iszlám naptár

Az iszlám év szerkezete

Az iszlám követői (a muszlimok) is hold-naptárat használnak, tehát – a zsidókéhoz hasonlóan – 29 és 30 napos hónapok váltakoznak a naptárjukban. Ők azonban – ellentétben a zsidókkal – nem iktatnak be szökő éveket, ezért az iszlám év kezdete állandóan előbbre tolódik. Az iszlám naptárban tehát „gyorsabban” telnek az évek, mint a keresztény vagy zsidó naptárban.

Az iszlám évszámozás

Az iszlám megalapítója, Mohamed 571-ben (?) született Az Arab félszigeten lévő Mekkában. Gyermekként hol pásztorkodott, hol kereskedelmi utakra kísérte el a rokonait. Később maga is kereskedett, így sokat utazott. Negyven éves kora körül feltámadt benne a vallásos küldetéstudat; 610-ben visszavonult egy barlangba meditálni, ahol megjelent neki Allah küldötte és közölte vele, hogy ő Allah prófétája. Mohamed ekkor csodálatos módon egy csapásra tudott olvasni. (Addig – mint társai legtöbbje – ő is analfabéta volt.) Allah egyedülvalósága egyre erősebb meggyőződésévé vált, s ebben a hitében előbb családtagjai, majd néhány más család is osztozott.

Minthogy az új hit iránti ellenszenv miatt egyre több ellensége lett Mekkában, Mohamed 622-ben – híveivel együtt – kivonult Mekkából Medinába. Itt erősödött meg az iszlám közösség, itt alakultak ki az iszlám szokások, szabályok. A Medinába való átköltözés volt az ún. *Hidzsra* (azaz 'futás, menekülés'). Ez a nap lett a mohamedán időszámítás kezdő napja, tehát az iszlám naptárban az 1. év megegyezik a keresztények 622. évével.

21. Hús nélkül

Számos embercsoport van, amelyik bizonyos időszakokban, vagy pedig egyáltalán nem eszik húst. Íme néhány példa.

1.

A keresztény Húsvétot megelőző időszak a negyven napig tartó Nagyböjt. A hívők ekkor Jézus pusztai böjtölésére emlékeznek. Vannak, akik a teljes nagyböjti időben egyáltalán nem esznek húst. Mások inkább csak az időszak pénteki napjain tartanak böjtöt. A keresztények többsége tartózkodik azonban a hús fogyasztásától a böjti időszak nyitó napján (Hamvazó szerda) és az utolsó napon (Nagypéntek).

Gyűjtsd össze néhány olyan étel nevét, amelyet böjt idején is nyugodtan fogyaszthatnak a keresztény hívők!

2.

A Krisna-tudatúak – egy indiai eredetű vallás követői – az erőszak-nélküliség tanítását követik. Ezért nem fogyasztanak olyan ételeket, amelyek megszerzése fájdalom-okozással, erőszakkal jár. Állatot tehát nem ölnek, ezért húst (és tojást) nem esznek. Viszont a tejet, s az abból készített termékeket (vaj, túró, sajt, joghurt stb.) ők is fogyasztják, s ily módon állati eredetű táplálékhoz is hozzá jutnak.

Vajon miért tiltja a vallásuk a tojás fogyasztását, s miért engedi meg a tejét?

3.

Sokan vannak olyanok is, akik számára a hús nélküli, más szóval vegetáriánus táplálkozás nem kapcsolódik szorosan semmilyen vallási előíráshoz. Egyszerűen úgy gondolják, ez a forma egészségesebb, mint a vegyes étkezés. A vegetáriánusok is többféle utat követnek. Vannak, akik befogadják étrendjükbe a tojást és a halat is, míg mások a tej fogyasztását sem tartják elfogadhatónak. Számukra is nagyon fontos azonban, hogy étrendjük tartalmazzon minden olyan összetevőt, amire az emberi szervezetnek szüksége van.

Nézegessetek meg néhány vegetáriánus szakácskönyvet, és állítsatok össze egy olyan napi étrendet, amit magatok is szívesen megkóstolnátok!

22. A Ramadan

Az iszlám naptárban Ramadán a vallási böjt hónapja. (Ebben a hónapban történt meg a Korán kinyilatkoztatása.) Ramadan idején egy hithű muszlim napkeltétől napnyugtáig nem vesz magához sem ételt, sem italt. Ilyenkor napnyugta után kezdődik az élet egy mohamedán városban. Akkor nyitnak ki a boltok, a vendéglők, akkor mennek az emberek a barátokhoz látogatóba.

Ramadán nem kötődik évszakhoz, bármely (keresztény) hónapra eshet. Indokold meg, vajon miért?

Melyik évszakban lehet a legnehezebb kibírni egész nap étel és ital nélkül? Miért?

23.

Bársony János...

Milyenek a kínaiak, milyenek a magyarok?

- Mámikám, azt mondta a tanítónk, hogy holnap új gyerek jön az osztályba. Egy kínai fiú. Mondd el, kérlek, milyenek a kínaiak, mert én nem tudom.
- Mozolkám, nagyon nehéz kérdést tettél fel, de talán megérted a dolgot, dédnagyapám egyik történetéből.

Amikor még szekéren, sátorokkal vándoroltak a régiek, a rokonaink között volt egy fiú, úgy hívták, hogy Joka. Amikor a szülei egy nagy ország határpóznájához értek a kocsijukkal, kipányválták a lovakat, letáboroztak a nagy hegyek között, és az öregek leültek beszélgetni a tűz mellé. Joka még nem volt nagyfiú, de odabújt nagyapja mellé és kérdezgette.

- Hova jöttünk most Papu? Kik laknak ebben az országban?
- Bizony, kisunokám a magyarok országához érkeztünk. Tíz éve nem jártunk erre. Akkor éppen háborúztak itt, azért mentünk békésebb tájakra rézedényeket, csengőket készíteni, élelemre, ruhára cserélni.
- Papu, milyenek azok a magyarok?
- Meglátod majd Joka, csak jól jegyezd meg magadnak, hogy a többieknek is el tudd mondani, ha visszajövünk, mert minket előre küldtek, hogy nézzünk széjjel, keressük meg a rokonokat.

És úgy is lett. Másnap reggel feltarisznyáztak és ketten útnak indultak. Mentek, mendegéltek, majd egy faluhoz értek. Az út mellett a földön éppen emberek dolgoztak, búzát arattak. Papu illendően köszöntötte őket.

- Adjon Isten jóemberek! Látom, nagy munkában vannak! De már nagyon elcsorbultak a kaszáik sok a vágástól. Így nem végezhetnek estig. Na nem baj, itt van nálam a szekéren a köszörűm, én megélezem gyorsan, úgy jobban megy majd a munka.

Így is lett. Papu munkához látott, Joka segített és közben még énekelgettek is. Az aratók addig leültek az árnyékba pihenni, szalonnát, kenyeret enni. Illendően megkínálták Paput és Jokát is. A kiélezett kaszákkal már gyorsan, örömmel ment a munka. Az emberek énekelgettek, és tréfálkoztak. Mire beesteledett készen is voltak a kaszálással. Paput és Jokát is magukkal hívták a faluba, vacsorát, éjjeli szállást, úti elemózsiát adtak nekik, még Murgu lovuknak is került zab a jászolba. Este lefekvéskor Papu megkérdezte Jokát: - Na mit láttál kisunokám, milyenek a magyarok? - Szerencsére olyanok, mint mi, meg a románok, amerre eddig jártunk: udvariasak, kedvesek jószívűek, vendégszeretők, vidámak, énekelnek munka közben, ha jól megy nekik. Megbecsülik a másik embert.

Másnap reggel megint útnak indultak. Egy városhoz érkeztek. Betértek a fogadóba és leültek a sarokba vacsorázni. Rövidesen vidám úri társaság érkezett a fogadóba. Bort rendeltek, vigadoztak, énekelgettek. Egyikük észrevette a sarokban Papuékat és oda szólt:

- Hej, te cigány! Nincsen nálad hegedű? Mit sem ér a multság muzsikaszó nélkül!

Papunál nem volt hegedű, de volt tárogatója, amivel elfújta az urak nótáit. Joka meg dobolt hozzá a csörgődobján. A végén az emberek kimulatták magukat, pénzt adtak Jokáéknak, élelmet, meg bort. A fogadós szállást kínált és kérte Paput, hogy másnapra is maradjanak. De hát még nagy út állt előttük. Este Papu megint megkérdezte Jokát: - Na, milyenek a magyarok kisunokám?

- Szerencsére olyanok, mint mi, meg a románok: szeretnek mulatni, ha isznak, akkor kicsit durvák, de jóérzésűek, bőkezűek, szép dalaik vannak.

Másnap reggel megint elindultak. Útközben felkértezkedett a kocsijukba egy fiatalasszony. Elmondta, hogy a férje katona, őt megy meglátogatni a laktanyába. Már két napja úton van. A falujuk bírója a nagygazda fia helyett vitette el a férjét katonának, mert ők szegények, a nagygazda pedig pénzt adott a bírónak. Lassanként megérkeztek az újabb városba a

laktanyához. A fiatalasszony odament az őrséghez, hogy hívják oda a férjét, akit öt hónapja nem látott. De az őrparancsnok durván elzavarta: - Most nincs látogatás, majd hét végén - kiabálta. Az asszony sírására még a csendőrök is kihívatta. A csendőrök durván elzavarták az asszonyt, Papuékat pedig elvitték az őrszobára. Vallatták őket egészen reggelig: hova valók, mit akarnak. Bizony még pofozkodtak is. Végül csak elengedték az öreget, meg Jokát, hiszen semmi bűnük nem volt. Másnap délben értek Jokák a magyarországi rokonokhoz. Itt szívesen látták őket, adtak nekik szállást, ennivalót, kérdezték a testvéreik sorsát.

Este megint megkérdezte Papu Jokát:

- Na, kisunokám, milyenek a magyarok?

- Sajnos ugyanolyanok, mint mi, meg a románok, felelte Joka. Ha hatalmat ad nekik az Isten, gyakran eltűnik belőlük az emberség, mint Macsajból, a cigány zsandárból, vagy a román bírókból, csak a verést várhatod tőlük. Pénzért gazemberségre is hajlandók, mint Bánó, a besúgó, vagy a román falu jegyzője. De a szegény asszonyban volt szeretet, három napig ment az ura után a katonasághoz.

- Látom kisunokám, helyén van az eszed. Megláttad, hogy bármerre mehetünk a világban, az emberek hasonlítanak hozzánk és ugyanolyan sokfélék, mint mi.

Minden népben vannak jók és rosszak, de a legtöbb ilyen is, olyan is egy kicsit. Szeretni valók és gonoszok, szomorúak és vidámak, verejtékezve tudnak dolgozni, de elégedettek és vidámak, ha jól megy a munka. Szeretnek és gyűlölnék, kíváncsiak és közömbösek, nagyravágyók, hiúk, alázatosak és segítőkészek. Irigyek és nagylelkűek, lusták és szorgalmasak, buták és okosak egyaránt vannak közöttük, mert emberek, mint mi. Mindegyiküket külön-külön kell megismerni, akkor tudjuk meg, mi lakozik bennük igazán.

És persze attól is függ a dolog, hogyan szólunk a másik emberhez. De függ a helyzettől is. Mert azon múlik, melyik tulajdonság bújjik ki belőle, hogy milyen szerepbe kerül. Jóemberként, vagy rosszként viselkedik.

Joka, ha okos vagy, igyekszel mindig olyan helyzetbe, szerepbe hozni a másik embert, akivel dolgozol, hogy jónak, okosnak, nagylelkűnek, igaznak, szépnek érezhesse magát. Akkor ő is annak akar majd látszani, annak akar majd megfelelni.

Akkor a lustából is lehet szorgalmas, az irigyből is nagylelkű, a gyűlölködőből is kedves, a közömbösből is kíváncsi és segítőkész. Ebben nem számít sem a nemzetisége, sem a bőre, vagy a haja színe.

Papuék visszamentek a családjukhoz, a határra, elmondták, mit láttak, hallottak és utána együtt jöttek vissza Magyarországra.

- Eddig tartott a dédapád meséje. Tudod, kisunokám, a kínai gyerek is olyan, mint te, vagy bármelyikünk. Ami különbözik, hogy más a szeme formája, bőre színe, más nyelvet is tud, más dalokat, verseket ismer, más ételeket szeret. Ezek nem olyan lényeges dolgok. Azt kell majd megismerni, hogy milyen is ő valójában, jó, vagy rossz, kedves vagy mogorva, lusta vagy szorgalmas, segítőkész, vagy nem. Ez pedig majd úgyis elválik, és nem attól függ, hogy kínai vagy nem.

De te segíthetnél neki, hogy jól érezze magát, jó lehessen köztetek, mert bizony nagyon nehéz dolog idegen országban, egy új iskolában, ismeretlenül, barátok nélkül. Biztosan megtalálod majd a módját. Ahogy a dédnagyapád meséjéből hallhattad.

Kereszty Zsuzsa
Ki a magyar?

Egy napon unokabátyám elhozta nagyapánk naplóját. Nagyapa ezt a naplót éppen nekünk, unokáinak írta. A napló arról szól, kik is voltak a szülei, nagyszülei, mikor és honnan jött Magyarországra az az ősrünk, aki éppen Pesten telepedett le. (200 éve jöhetett, nagyapa úgy tudta, német tanító volt és a rajta lévő ruhán kívül mindössze egy német olvasókönyvet és egy nádpálcát hozott magával.) A napló olvasása után kérdezősködni kezdtem anyám családjáról is. Aztán egyszer felrajzoltam a családfánkat. Alig jutottam el nyolc dédszülőmig, már találtam köztük német, horvát, török nevűt.

Ha előveszed városod, megyéd telefonkönyvét, ott is találni fogsz például Német(h), Horvát(h), Török, Tatár, Cseh, Kún, Jász, Lengyel, Olasz, Szerb vezetékneveket. Olyan neveket is találsz, amelyekről érzed, hogy más nyelvből származnak. A „Horn” szó például németül szarvat, a Vojnits horvátul „hadakozó férfit, hadfit” jelent.

Hogyan? Ennyiféle népből származunk mi, magyarok? Akkor mitől függ, hogy valaki magyar-e vagy nem?

Mielőtt erre válaszolnánk, gondoljuk végig, kik is voltak az őseink. Persze ehhez azt is hozzá kell tennünk, hogy mikor.

Valószínűleg 2000 évvel ezelőtt – amikor az Ural hegység túloldalán éltek -, ennyit tudunk róluk – ugorok voltak. Belőlük, az ugorokból váltak ki a magyarok és indultak el nyugat felé. Azon a több ezer kilométeres úton, amelyet valószínűleg gyalog és lóháton több száz év alatt tettek meg a Kárpát – medencéig, több néppel, főleg törökökkel, besenyőkkel éltek együtt. Itt, a Kárpát medencében szlávokat, avarokat találtak. Nem tudjuk hány ezren lehettek, mikor ide értek, de erős népet alkottak: ők tudtak itt olyan államot alapítani, amely több mint ezer éve fennáll.

Aztán, tudjátok, betörték a tatárok és végigpusztították az országot. Nagyon sokan meghaltak azok közül, akik akkor már itt éltek, a király pedig – IV. Bélának hívták – kúnokat, jászokat hívott be, hogy népesítsék be az üres, magukra hagyott falvakat. Támadtak a törökök, elfoglalták az ország nagyobbik felét, itt voltak 150 évig, a magyarság még is megmaradt.

Nem tudjuk, hogy pontosan mikor, de az biztos, hogy ötszáz évvel ezelőtt a Budán zsidó közösség élt. (Fennmaradt egy írás, amelyben tanácsot kértek a bécsi rabbitól.) Hatszáz évvel ezelőtt már cigányok is éltek velünk, tudjuk például, hogy Rákóczi Ferencet elkísérte egy cigány prímás Törökországba és Rákóczi haláláig vele maradt. Aztán betelepültek a Kárpát-medencébe a szomszéd országokból németek, horvátok, szerbek, csehek, szlovákok, románok is.

A magyar befogadó nép. Sokféle népcsoportot fogadott be azóta, hogy ugor őseink elindultak az Ural hegység túloldaláról. De a nyelv, amelyet ezek az őseink beszéltek - bár rengeteget változott kétezer év óta - mégis azonos az ő nyelvükkel: magyar nyelv. (Persze a magyar nyelv is befogadott török, szláv, jiddis, cigány, német szavakat.) A különféle, egymással házasodó népek – ugor, török, besenyő, tatár, szláv, cigány, német, zsidó származásúak és a többi népek asszonyainak-férfiainak a gyerekei egy ideig még beszéltek közvetlen őseik nyelvét is, de lehet, hogy az ő gyerekeik anyanyelve már a magyar volt. Tudjátok : Petőfi édesapját Petrovicsnak, anyját Hruznak hívták: szlovákok voltak. Fiúk, Petőfi pedig egyik legszebb versében - persze kicsit elfogultan - ezt írja:

Magyar vagyok. Legszebb ország hazám
Az öt világrész nagy területén.

A magyarság története úgy jelenik meg előttem, mintha egy bővizű, erős sodrású folyó indult volna el keletről, útközben magába fogadva kisebb folyókat, patakokat. Aztán elérte ezt az óriási teknőt, a Kárpát-medencét, amelyben hatalmas tóvá változott (hiszen nem folyik tovább), és itt, tóként is magába fogad új folyókat.

Tudjátok, a Dunába is belefolyik a Morva, Vág, Nyitra, Zagyva, Garam. Ha az ember ott áll a parton, ahol a Duna éppen befogadja a Garamot, akkor néhány percig még szemmel tudja követni a Garam vizét, amint éppen a Dunáéval egyesül, de pár száz méterrel lejjebb ez a víz már a Duna vizévé válik. Az emberekkel is így van. Voltak, vannak családok, amelynek a tagjai még hosszú ideig például németnek, cigánynak, szlováknak, zsidónak, csehnek is, egyúttal magyarnak is tartották, tartják magukat. Akár így van, akár csak magyarnak tartja magát valaki – mindannyian – egy szép régi szóval: honfitársaink. (Így van ez más népekkel is: egyetlen nép sem egyetlen törzsből származik.)

Nincs más válasz a kérdésre: az magyar, aki annak érzi, tudja, tartja magát. Mindegy, hogy hol él: Hargita megyében Erdélyben, Moldvában, a csángók között, Szabadkán, Texasban vagy Ausztráliában vagy bárhol a világon.

II.

NÉPEK ÉS KULTÚRÁK

24.

Kiket nevezünk menekülteknek?

A menekültek kényszerből hagyják el otthonukat, hazájukat, nem saját hibájukból kell elmenekülniük. Valamilyen jogukban, vagy egyszerre több jogukban is korlátozzák őket, illetve konfliktusok teszik nehezzé helyzetüket. Ez azt jelenti, hogy különböző közösségek ellentétes nézeteiből, véleményeiből, vallási stb. meggyőződéséből fakadó ellentétek, súlyos bonyodalmak, összeütközések közepette kell élniük. Így gyakran lehetetlenné válik számukra saját hazájukban a békés élet, ezért nincs más választásuk, mint más helyre költözni. Ez számukra egyáltalán nem öröm, hanem nagyon nagy lelki nehézség. Ezt tovább nehezíti, hogy gyakran családjuktól, rokonaiktól is elszakadnak, és sok esetben nem veszik szívesen jelenlétüket azon ország lakói, ahová menekülni kénytelenek. Ennek egyik oka, hogy a befogadó országnak pénzébe kerül a menekültek jelenléte, másik oka pedig, hogy az emberek olyan rossz tulajdonságokkal ruházzák fel őket, amelyek alaptalanok, és tájékozatlanságra épülnek. Ettől még szomorúbb helyzetbe kerülnek.

Többnyire hosszú ideig menekülttáborokban kell élniük, nem jöhetnek-mehetnek szabadon bárhová az új helyen sem, és nem vállalhatnak munkát.

Tények, adatok

- Az otthonuktól elszakítottak száma a világon az 50 millióhoz közelít, beleértve a menekülteket is.
- Több, mint 22 millió, háború vagy üldözés elől menekülő ember kap támogatást az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságától
- A Föld minden 120-ik lakója menekülésre kényszerül.
- A legtöbb menekült Afrika országaiból vándorol el (8.091.000), második helyen Ázsia áll (7.925.000).
- A legtöbb menekültet kibocsátó országok 199-ben: Afganisztán, Irak, Bosznia-Hercegovina, Libéria, Ghána, Guinea, Szomália, Eritrea, Szudán, Etiópia, Kongói Demokratikus Köztársaság.

(Forrás: ENSZ Menekültügyi Főbiztossága jelentései, statisztikái, 1999-2004)

25.

Egy afrikai gyökerű ünnep: a Harvest fesztivál

Magyarországon sok afrikai menekült van. Hazájukat, családjukat, az otthoni hangulatot egy-egy esemény, ünnep megtartásával, otthoni étel elkészítésével vagy játék, tevékenység gyakorlásával idézik fel, de hétköznapjaikban is megjelennek az otthont idéző mozzanatok. A menekültek sokszor más menekültek társaságában ünnepelnek. Ezzel is kifejezik közös sorsukat, hogy mindannyian egy kisebbségi közösségbe egy idegen helyen, és a másik iránti megértést.

A nálunk élő menekültek egyik ünnepe az ún. „Harvest Festival”, ami magyarul Aratási, betakarítási ünnepet jelent. Az esemény sok évvel ezelőtt itt élő afrikaiak kezdeményezésével indult el, és azóta vissza-visszatérő esemény lett minden évben. Nemcsak afrikaiak, hanem bármely nép képviselői jelen lehetnek és ünnepelhetnek a nyár végén, ősz elején tartott összejövetelen, ahol a különböző kultúrák, szokások békésen megférnek egymás mellett. Általában valamilyen egyházi, gyülekezeti kerete kap az esemény valamelyik nemzetközi gyülekezet épületében.

Tulajdonképpen keresztény istentisztelettel egybekötött szertartásról van szó, de nem a megszokott keretekben. Itt ugyanis bárki szabadon kiállhat és vallási tanúságot tehet, vagy beszélhet sorsáról, érzéseiről. A résztvevők gyakran fejezik ki szomorúságukat távol levő hazájuk miatt, imádkoznak honfitársaikért, de örülnek is, hogy együtt lehetnek másokkal, és azokkal, akik megértik, segítik őket.

Nem múlik el úgy „Harvest Festival”, hogy ne adjanak áldozatot Istennek, de az afrikai természeti vallások szokásaihoz hasonlóan ez étel és italáldozatot jelent. Az ünnep fénypontja az a mozzanat, amikor otthoni szokás szerint hálát adnak a termésért, a megélhetési lehetőségért, az esőért, amely öntözte a földet. Ekkor különböző gyümölcsöket, gabonaféléket helyeznek el a terem elülső részében, és hangosan, együtt mondanak köszönetet még azért a kevésért is, amijük van, sokszor csak a pusztá életükért az emberek. Mind magyar, mind pedig afrikai vagy más földrész terményei el vannak helyezve kosarakban, és szép, színes festett, batikolt kendőkön, lepleken. Ez jelképezi az otthoni, számunkra egzotikus, és az itteni növényeket, gyümölcsöket, amely talán az itt élők számára egzotikus (banán, mangó, papaya, szőlő, alma, datolya, körte, dinnye, búza, árpa, rozs, köles stb.)

Végül új gabonából sült kenyér kerül elő, melyre áldást kérnek, és maguk is áldást mondanak rá. Ez is az áldozati helyre kerül.

Ekkor mindenki megrázza a szomszédja és a közel levők kezét, majd az emberek járnak-kelnek a teremben kezet szorítanak és mindig jó aratást kívánnak egymásnak, és egymás népének.

Ezt követi egy zenés-táncos-beszélgetős-ismerkedős parti, ahol igen felszabadult, vidám a hangulat. Előkerülnek a dobok és más afrikai hangszerek, vagy kazettáról szól a ritmusos zene. A társaság egyes tagjai aztán énekelni kezdenek, kórus alakul, és egy szólóénekes felváltva dalban, és ritmusos feleselgetéssel elmeséli az aratási fesztivált. Egyre többen csatlakoznak hozzájuk, táncolnak, belépnek a kórusba stb. az afrikai résztvevők gyakran felelevenítik az otthoni élet egy-egy emlékét, valamilyen szituációt, például, mikor az anya kukoricakását főz, vagy amikor otthon mutatnak be áldozatot stb. Az ilyen zenés-táncos társalgás neve Kelet-Afrikában „ngoma”. Ez a szó egyszerre jelenti a dobot és magát a mozgással, zenével, énekkel kísért esemény vagy történet megjelenítését, elmondását. Magát azt a helyzetet is, amiben mindez történik. A „ngoma” Afrika-szerte ismert és népszerű kommunikációs és híradási forma, persze különböző elnevezései vannak a különböző országokban.

A „ngoma” mára már tényleg bármelyik földrésről érkező menekült ünnepe lehet, aki elmegy az aratási ünnepségre. Így tudnak idevarázsolni a menekültek egy kis Afrikát, Ázsiát és bármely földrészt egyszerre.

26. Honnan érkezett hozzánk?

Magyarország a kereskedelem és a turizmus révén ezer szállal kötődik a világ minden részéhez. Könnyen ellenőrizhetitek ez, ha elmentek egy bevásárló központba, és megvizsgáljátok, honnan kerültek oda a polcokon lévő áruk. Próbáljátok ki!

Gyűjts össze az alábbi három termékcsoporthoz 5-5 olyan árut, amelyek mind különböző országból kerültek hozzánk.

a) Élelmiszer

Az áru megnevezése	Származási ország	Földrész

b) Műszaki cikk

Az áru megnevezése	Származási ország	Földrész

c) Ruházati termék

Az áru megnevezése	Származási ország	Földrész

Készítsetek közös táblázatot az egyéni gyűjtések alapján, és fogalmazzatok meg általános következtetéseket!

Válassz ki a külföldről érkezett termék közül egy olyat, amelyik Európán kívüli országból származik! Vizsgáld meg alaposabban is! Vajon milyen nyersanyagokat használtak fel az előállítása során? Honnan valók ezek a nyersanyagok? Milyen úton és milyen szállító eszközökkel juthatott el hazánkba a termék? Vajon miért éri meg az áruháznak, hogy forgalmazza ezt a terméket?

Készíts tömör jellemzést a kiválasztott áruról!

Sok ember van, aki szívesen megy a mindenféle országból származó termékeket forgalmazó nagy bevásárló központokba. Mások viszont nem szeretik ezeket a központokat. Úgy vélik, hogy a sok külföldi áru kiszorítja a piacról a magyar termékeket, s ezzel árt a hazai iparnak és kereskedelemnek. Te mit gondolsz erről?

Próbáld megfogalmazni a véleményed!

Vitassátok meg a kérdést közösen is! Mérlegeljétek, hogy milyen előnyei és milyen esetleges hátrányai vannak a nagy bevásárlóközpontok létrejöttének.

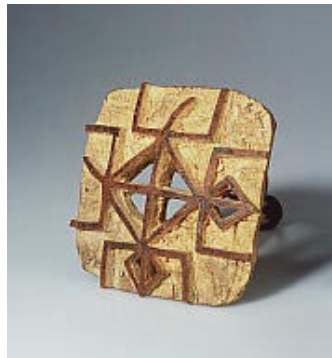
Vajon hogyan lehet csökkenteni azokat a hátrányokat, amiket megfogalmaztatok?

27. Az adinkra kelmék (Afrika)

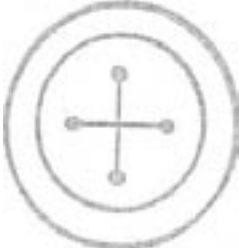
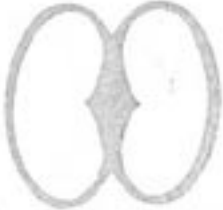

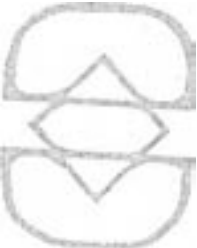

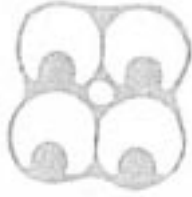

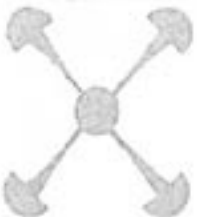
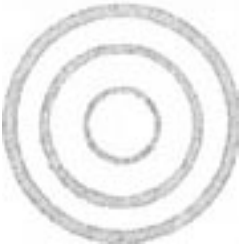

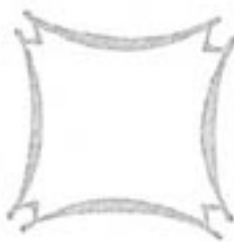

Nyugat-Afrika népei gyakran használnak ruháik díszítéséhez geometrikus és szimbolikus mintákat. Ezek ismétlődő vonalakként kerülnek a kelmére, egy-egy minta egy-egy sort alkotva. Az ismétlődő vonalak a ruha viselőjének gondolatait, érzéseit öntik mintába, így egy-egy hangulat megörökítése jelenik meg bennük. Eredetileg a gyászhoz, a körülkből eltávozók búcsúztatásához kapcsolódó viseleteket díszítették ezekkel a mintákkal, a sötét vörös, barnás-vörös, terra, fekete motívumokkal, az idők folyamán azonban hétköznapi viseletként is hordják a szép, mintás ruhadarabokat. Manapság a színek is változatosak, világosabb árnyalatokat is használnak.

A legkülönbözőbb formák, minták a legkülönbözőbb jelentéseket kapták, mint pl. remény, hit, bölcsesség, szerencse, élet, erő, istenben való hit stb. Íme ezekből ízelítőül néhány minta jelentésükkel együtt.

Ezekből ti magatok is alkothattok mintázatokat, mintasorokat akár kis, akár nagy felületű alapanyagra. Festhettek vászonra, papírra, csomagolópapírra, akár batikfestéssel vagy temperával, vízfestéssel, és krumplival is nyomtathattok. Festhettek kendőt, sálát, ruhadarabot, vagy készíthettek dekorációt a falra, folyosóra, tablóra, készíthettek saját tapétát egyénileg vagy közösen. Az anyagot előtte osztatok fel négyzethálókkal, és az így kapott négyzetekbe kerülnek a minták tetszőleges sorban, színnel. Lepjétek meg vele szüleiteket, ismerőseiteket!

A kelmék szimbólumai

			
függetlenség	minden jelek királya	remény	családtörténet
			
jog	irigység	bölcsesség és tudás	jószerencse
			
megállapodás	az első Adinkra jel	megbocsátás	fenségesség
			
türelem és állhatatosság	élet	erély	dicsőség

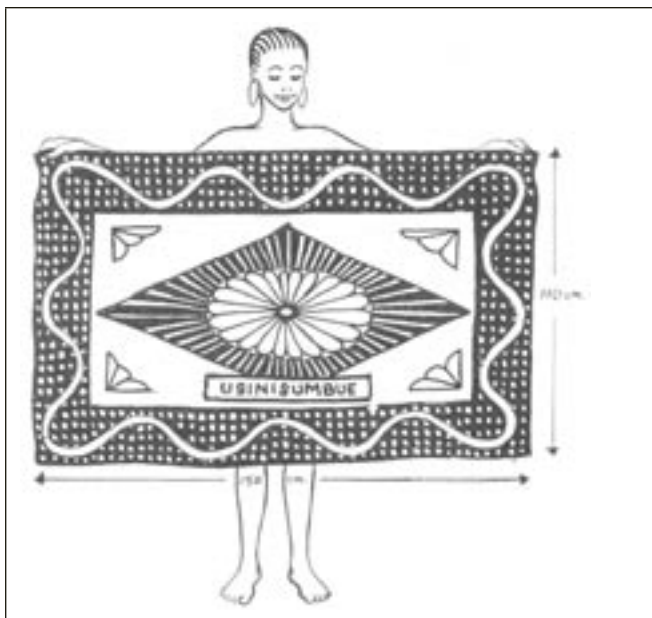
28. Mire jó a kanga? (Afrika)

A kanga vászonból, vagy könnyű szövésű pamutból készült viselet, de a ruházkodáson kívül még sokmindenre használják Kelet-Afrikában (és szerte Afrikában megtalálhatók „rokonai”). Téglalap alakú, 150x110 cm a nagysága. A kangát mindig külön a széleit szegő mintával készül, amivel a közepén levő mintázat összhangban van. Gyakran használnak együtt két kangát, ennek a páros kangának a neve doti. A kangák nagyon szép ajándékok, a fiúk, férfiak adják feleségüknek, gyerekeknek, szüleiknek, vagy például egy nő a legjobb barátjának. Állandó női viselet, de bárki aludhat benne, férfiak is.

A kanga a kelet-afrikai partvidékről származik, ahol eredetileg fejkendőket díszítettek négyzethálókát alkotva a mintákból. Egy négyzet egy kendő volt, de nem egyesével, hanem egymás mellé többet nyomtak nagyobb anyagokra, és mindig annyit vágtak le belőle, amennyi kendőt akartak. Ebből lett aztán nagyobb darabokat felhasználva ruhaviselet, amit aztán kangának kezdtek nevezni. Ez a név a hangos, társaságkedvelő, barátságos gyöngyűkről ragadt rá a ruhadarabra, annak elegáns pöttyös tollazata miatt. Ugyanis a kanga is hasonlóan szép mintákkal volt díszítve, utánozva a gyöngyűket. Egyre többféle szín és mintaváltozat került aztán a máig megmaradó külön szegélyrészre, és az anyag közepére is. A kangára szöveget is írnak, bölcs mondásokat, közmondásokat, szállóigéket, Biblia idézeteket, jókívánásokat, vagy egy-egy véleményt, odamondást valamiről, amivel a viselője egyetért. Amikor az emberek egymásnak ajándékozzák, figyelnek ezekre a feliratokra is, például meg tudják vele viccelni, vagy tiszteletüket kifejezni azok felé, akiknek szánják. Manapság kangára nyomtatják és viselik híres emberek, színészek, énekesek, politikusok képeit is, főleg a fiatalok Kelet-Afrikában.

Az alábbiakban a kanga jellemzőit, és néhány felhasználási módját láthatjátok a rajzokon. Találjátok ki ti is felhasználási módokat, és készíthettek saját kangákat lepedővászonból vagy más anyagból. Rajzolhattok, festhettek, mintákat. Az sem baj, ha nem tudtok ruhát készíteni, lehet papírra, csomagolópapírra is festeni, készíthettek saját kanga-gyűjteményt rajzlapra is. Ha lerajzoljátok, ti mire használnátok, díszíthetitek vele a tanterem vagy az iskola folyosójának falait. Írhattok rá saját jelszavakat, kedvenc mondatot, meserészletet, lehet rajta kedvenc figura stb.

A kanga és méretei

Jellegzetes kanga díszítőminta

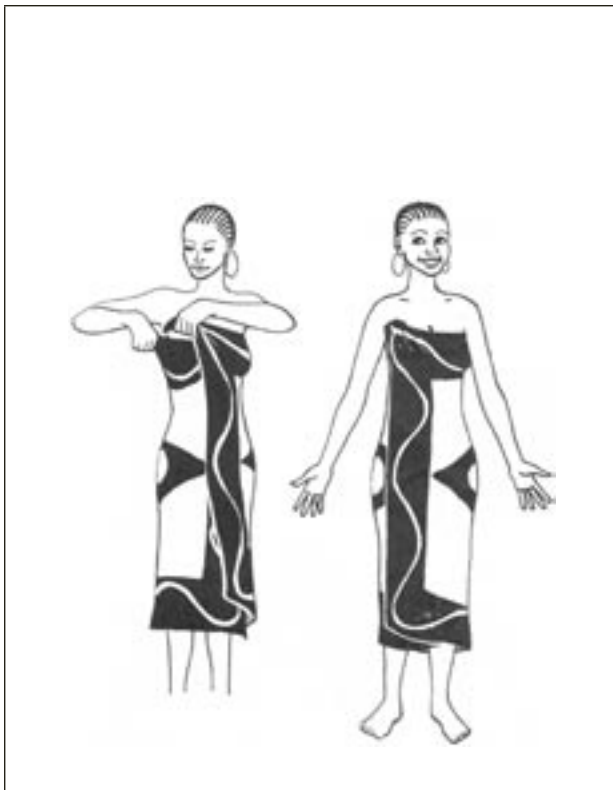
Mire használható a kanga?

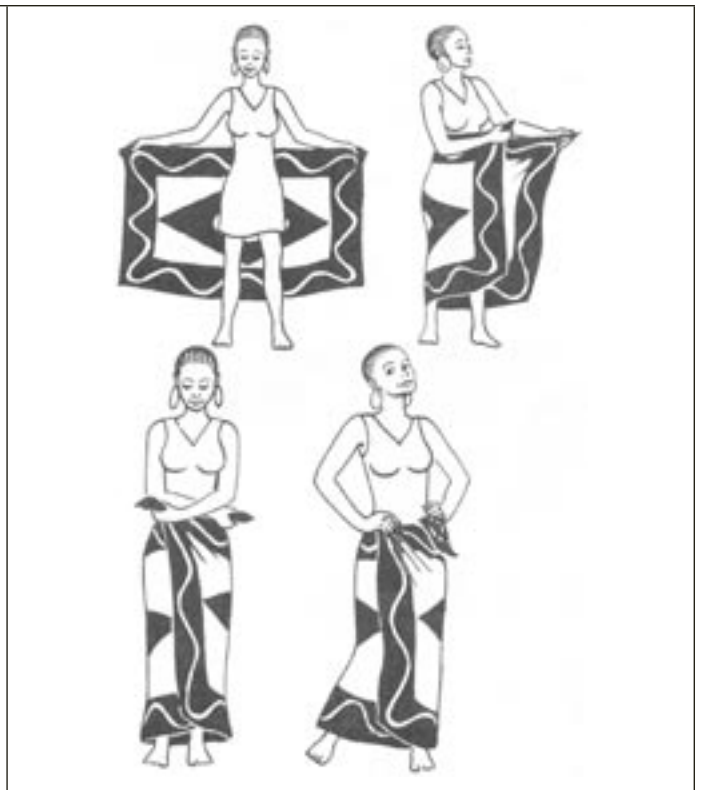
Hagyományos vagy modern táncruha

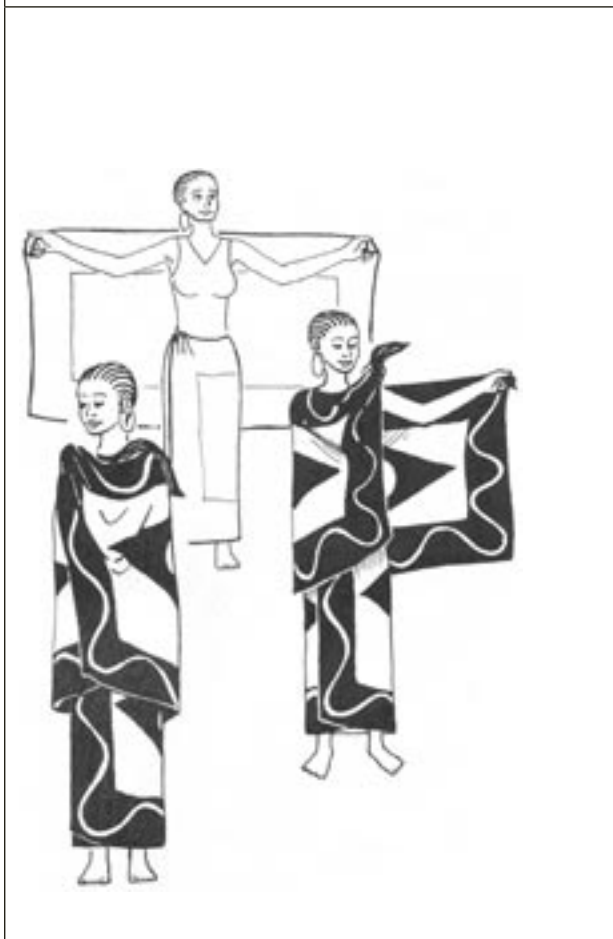
Babamérleg

Hagyományos viselet

Kangából szoknya

Hagyományos felső és szoknya

Tóga

Falvédő, ágytakaró, hűtőedény

Függöny, felmosó ruha, kisszőnyeg

És itt vajon mi mindenre használják a kangát?

29. Kenyér helyett kása (Afrika)

Afrikában kukoricalisztből és kölesből készül az a mindennapi étel, amit nálunk a kenyér jelent.

A kukoricakása

Ugali: az ugali szuahéli szó. Egy kukoricalisztből készült étel neve, amelyet Kelet-Afrika országaiban mindenütt így hívnak (Kenya, Tanzánia, Uganda). Nem csak ezekben az országokban, hanem a szomszédos országokban, sőt egész Fekete-Afrikában is mindennapi étel. Előszeretettel fogyasztják ezt a kásaszerű, de a mi kásánknál sűrűbb ételt húsok mellé zöldségekkel, és gyakran nyers vagy sült banánnal. Ha nincs hozzá más, akkor csak úgy magában eszik, mint például mi a kenyérféléket.

Az ugali tulajdonképpen olyan, mint a kenyér nálunk, gabonából készült táplálék. Nagyon egyszerű elkészíteni, de mégis nagyon figyelni kell, mert megvannak a jól készült, pont jól főtt, nem túl lágy, nem túl kemény ugali jellemzői. Hozzáértők azonnal észreveszik, ha nem hozzáértő kezek készítették.

Recept: végy egy jó öblös lábast fél kilónyi kukoricalisztet. Tégy oda főni egy liternyi vizet, és amikor felforr, lassanként szórd bele a lisztet, miközben folyamatosan kevergeted. Ahogy fő, a vizet kis adagokban pótolni lehet, és vigyázni kell, hogy ne ragadjon le az étel. Mikor már átfőtt és egybeállt masszászerűvé, fedd le egy időre, de ne túl sokáig. Akkor egy nagy lapos tálcára vagy tányérra kell borítani úgy, hogy szépen egyben maradjon. Ha úgy néz ki, mint egy torta, és könnyen vágható, de nem esik szét, akkor biztosan jól sikerült, de ha nem, akkor sincs baj, mert mindenképpen ehető.

Étkezésnél körbeülnek az asztalt és szelnek belőle, mint a tortából, mellé vagy ráteszik a szaftot, húst, zöldséget. Figyelem! Az ugali legfinomabb, ha kézzel kis gombócokat formálunk belőle, és kézzel esszük. Ez nem szégyen, hanem természetes étkezési hagyomány. Előtte azonban kötelező egy kézmosási szokás.

Kézmosási szokás ugali evése előtt:

a háziasszony vagy a vendéglátó család valamelyik tagja egy edényben meleg vizet, mellé szappant, kéztörölőt és egy kis lavorfélét hord köbe. Egyenként mindenkihez odamegy, odatartja a kézmosás eszközeit, és vizet önt a kezekre. Nagyon fontos szertartás, és evés után szintén kezet kell mosni az ételmaradék miatt.

A köleskása

Uji: az uji szuahéli szó (ejtsd udzsi). Kelet-afrikában (Kenya, Tanzánia, Uganda) és környékén ezen a néven ismerik a közkedvelt köleskását, amit elsősorban gyerekeknek adnak. Ez az étel hasonló a mi tejbegrízünkhöz, de kevésbé édes. Viszont rostos és tápláló.

Recept: végy egy öblös lábast, tegyél oda főni k egy liternyi vizet, és mikor felforr, szórjál bele köles-őrleményt, korpát vagy ha nincs ilyen, magát a kölest. Folyamatosan kevergetve főzd, míg megpuhul, és kissé híg, de nem levesszerű étellé válik. Lehet sózni, cukrozni, de ezek nélkül a legegészségesebb. Kanállal ehető, vagy kissé hígítva inni szokták. Finom joghurttal, kefirrel vagy tejfélével együtt, és adható mellé zöldségféle is.

30. Egy jellegzetes japán versforma: a haiku (Ázsia)

A haiku: jellegzetes japán versforma. 3 soros, 5-7-5 szótagból áll.
Témája egy pillanatkép, esemény, történés nélküli.

Macuo Baso az egyik leghíresebb haiku költő. Az alábbiakban Tandori Dezső fordításában kapsz egy kis ízelítőt a verseiből.

Tavaszi haikuk

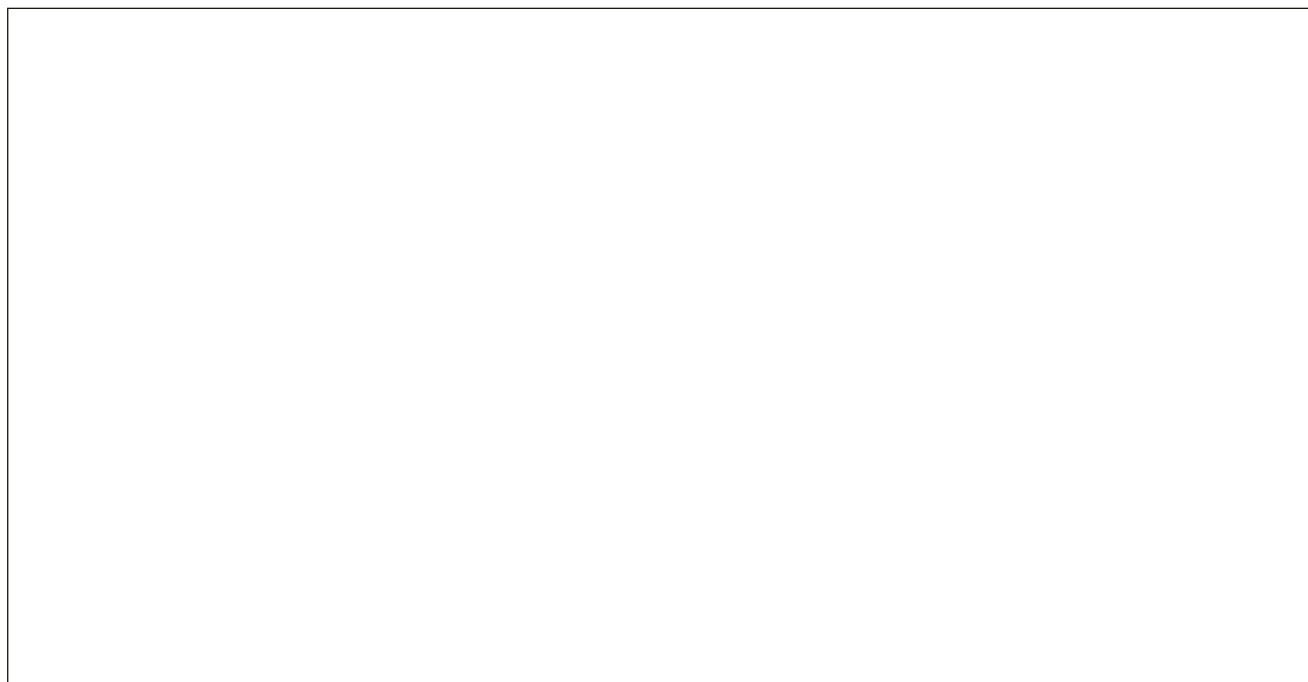
Némul a harang.
Virágok illatától
kondul az este.

Pacsirtadalba
fácán hangja hasítja
az ütemet.

Hegyi ösvényen
valami gyors, heves vágy.
Ibolyavirág

Tavaszi eső
Fák tövén csorog tovább,
a tiszta forrás

Válaszd ki a négy vers közül azt, amelyik a legjobban tetszik neked, és próbáld egy rajzban megragadni a hangulatát!

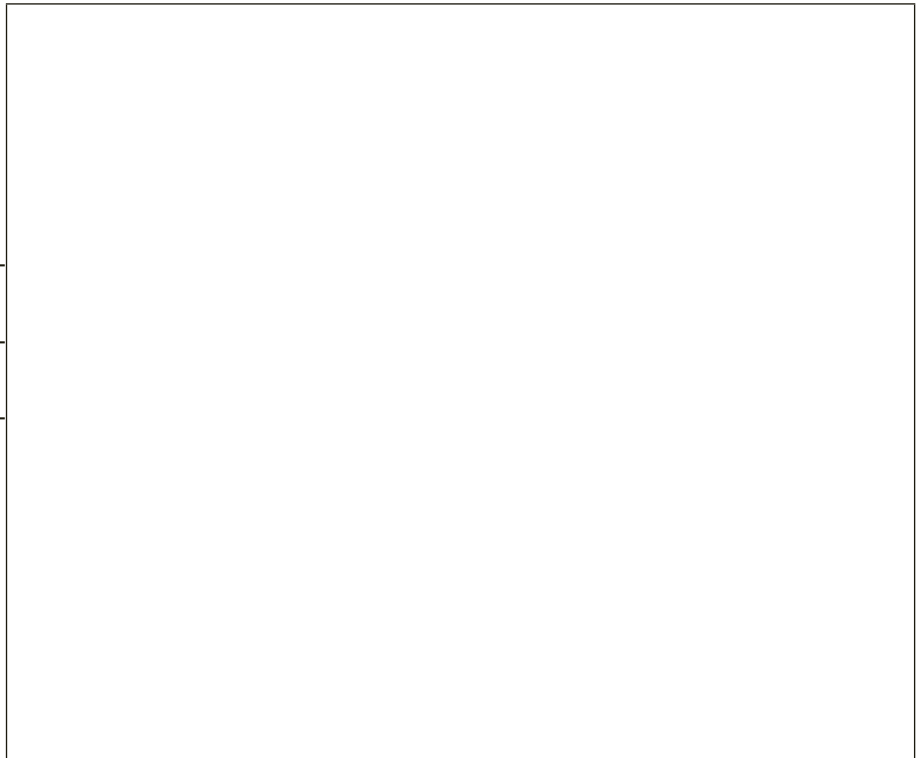

**Próbáld meg az érzéseidet vagy a hangulataidat haiku formájában megfogalmazni!
Amelyik két vers a legjobban sikerült, azt jegyezd le a lapra, és készíts hozzá rajzot is!**

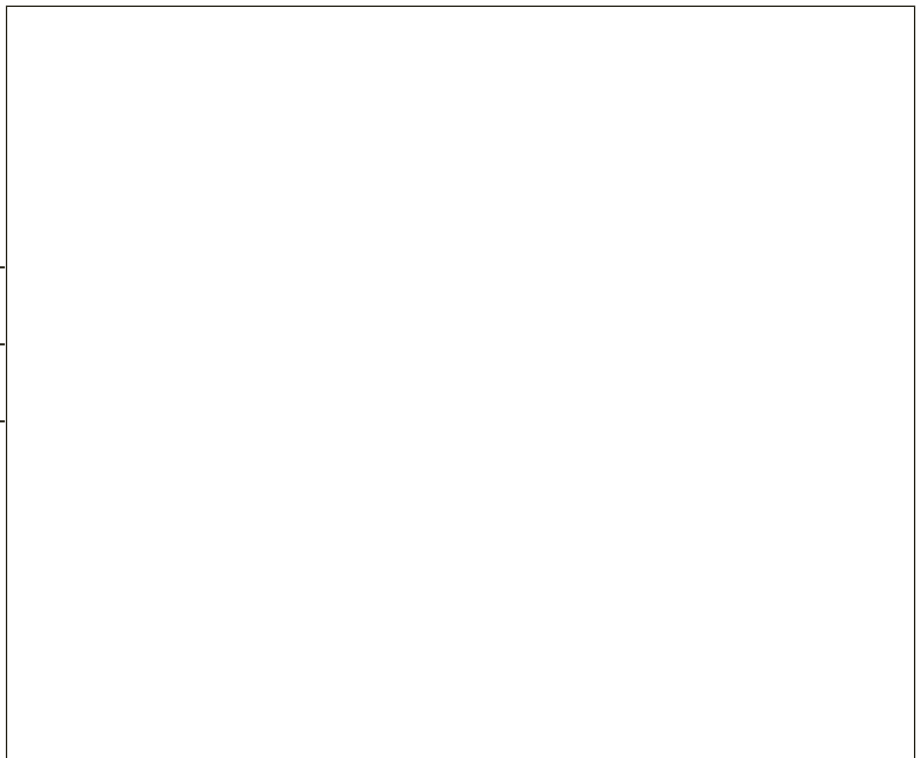

31.

A kínai holdújév (Ázsia)

1.) *A kínai holdújév*

A Holdújév a kínaiak számára ugyanolyan ünnep, mint nálunk a szilveszteri előkészületek és multságok. Nemcsak Kínában ünneplik, hanem a világ különböző pontjain a kínai közösségekben mindenki ezzel az ünneppel törődik, minden forgalom, még a kereskedelem is leáll. A máshol élő kínaiak igyekeznek hazatérni, vagy hazájukban élő rokonaik látogatják meg őket, hogy együtt örüljenek az újévnek.

A kínai újévet Tavaszünnepnek is nevezik, időpontja évről évre változik (mint nálunk a Húsvét). Az újév kezdetét bonyolult számításokkal határozzák meg, de többnyire a mi európai naptárunk szerinti február 4-től számítva a legközelebbi újhold napján van. Ez azt jelenti, hogy mindig január 21. és február 21. közé esik. A kínai naptár ugyanis holdfázisokra épül, amelyet Huang-ti, a sárga Császár vezetett be a mi időszámításunk előtt 2673-ban. A Holdév 12 hónapból áll, mindegyik kb. 29 és fél napos, a teljes év így 354 napos (11 nappal rövidebb a mi napévünkénél).

2005-ben a kínai újév február 9-én kezdődött, ez most a Kakas éve. Kínában most 4702-t írnak a holdújév szerint.

Ezenkívül a kínai csillagászkok tudománya az időt 60 éves ciklusokra osztották, és ezen belül még különböző variációk léteznek. Amiről már biztosan hallottatok, az a 12 állatjegy: Patkány, Bivaly (Tehén), Tigris (Párduc), Macska (Nyúl), Sárkány (Krokodil), Kígyó, Ló, Kecske (Bak), Majom, Kakas, Kutya, Disznó. Ezek a hónapokhoz, napokhoz, órákhoz kapcsolódva befolyásolják az egyéni tulajdonságokat, sorsot is. Az állatjegyekhez kapcsolódik még öt elem, ezek további hatással vannak az egyén jellemzőire. Ezek: fém, tűz, föld, fa, víz.

Az újévi ünnep alkalmával nemcsak az óévet búcsúztatják, hanem fontos alkalom, hogy a nagycsaládok, rokonok találkozzanak. Ilyenkor köszöntik egymást, ajándékokat adnak egymásnak. Az ünnepi készülődés már hetekkel előbb elkezdődik: ajándékokat vásárolnak, nagy a sürgés-forgás a konyhában, díszeket, művészien elkészített papírcsipkéket készítenek, vagy vesznek, lampionokat készítenek elő. A gyerekek kis piros borítékot kapnak, amiben papírpénzt tesznek. Kis tűzijátékot rendeznek a közösségek.

Legfontosabb előkészület a takarítás: a ház minden zeg-zugának tisztán kell ragyognia. De a takarításra nagyon oda kell figyelni, máskülönben elkergetik a jó-szerencsét. Ezért a szemetet mindig a szoba közepe felé, befelé haladva kell söpörni, és igen óvatosan kell kivinni, ha van, a hátsó ajtón. A figyelmetlenség bajt hozhat magával. Ám újév előestéjén már későn van a takarításhoz, addigra mindennel kész kell lenni, sőt takarítóeszköz nem lehet szem előtt, el kell rejteni, nehogy valakinek eszébe jusson még újév napján is söpörni, és azzal a szerencsét elkergetni. Újév napján mindenki szép, új ruhát ölt, ha teheti, és a régítől megszabadul.

Újév előestéjén egy ünnepsorozat kezdődik. A családok összegyűlnek, és különböző játékokat játszanak (kártya, táblás játékok) beszélgetnek, és manapság sokszor tévét néznek együtt. Petárdát is durrogtatnak, de nem szórakozásból, hanem hogy a rossz szellemeket eltávolítsák. Éjfélkor a ház összes ajtaja, ablaka nyitva áll, hogy az elmúlt év el tudjon távozni, az új pedig helyet kapni.

Újév napján vigyázni kell a kellemetlen, negatív jelentésű szavak használatával, azt tartják, nem szabad emlegetni a szerencsétlenséget, kísérteteket, halált, bajt stb. Ugyanígy a sírás, a gyerekek megfenyítése, és az elmúlt év emlegetése sem szerencsés.

Az újévi díszítő színek: a piros, a narancs, az arany, és fontos kellék a nyolcszögletű tálca, amelyről nyolcféle rágcsálnivalót kínálnak, például földimogyorót, vagy rizslisztből készült süteményt. Esznek még lótuszmagot, szárított szójababsajtot (tofut), mert ezek mindegyike a jólét egy-egy jelképe. Friss tofut azonban ilyenkor soha nem kínálnak, mert az fehér, és a fehér Kínában a gyász színe.

Az ünnep alatt folyamatosan emlékeznek az ősökre, úgy tekintenek rájuk, mint láthatatlanul jelen lévő családtagokra.

Az ünneplés tizenöt napján különböző szabályok érvényesek, különböző cselekedeteket kell gyakorolni. Ezek közül néhány példa:

- első nap sokan nem esznek húst, hogy erősek és hosszú életűek legyenek.
- második nap a kutyákkal különösen jól bánnak, mert ekkor teremtette őket Isten
- a harmadik és negyedik nap az anyóshoz és apóshoz látogatnak el a vejek (valaki lánygyerekének a férjei)
- az ötödik napot otthon kell tölteni, és a Vagyon Istene előtt tisztelegni
- hatodik és tizedik nap között egymást látogatják a rokonok, barátok, ismerősök és mulatnak
- hetedik napon a földművesek ünnepe alkalmából speciális, hét zöldséggel, fűszerrel készült italokat isznak, ezen a napon teremtette Isten az embert, hosszú szálú tésztát esznek, ami a hosszú élet jelképe
- nyolcadik napon családi vacsora majd éjféλι imaszertartás következik
- kilencedik napon áldozatot mutatnak be a híres Jádé császárnak
- a következő három nap- 10., 11. és 12. nap- újra családi, baráti látogatások, partik következnek
- a tizennegyedik napon az utolsó nap Lampionos Fesztiváljára készülnek előpetárdákkal, lámpákkal, és feldíszítik a házak elejét
- az utolsó napon lampionos ünnepség van, versenyt rendeznek, amire lampionokkal lehet benevezni, tűzijátékot rendeznek és sétálnak, nevetgélnek, próbálják megfejteni a lampionokról lelógó szójátékos rejtvényeket.

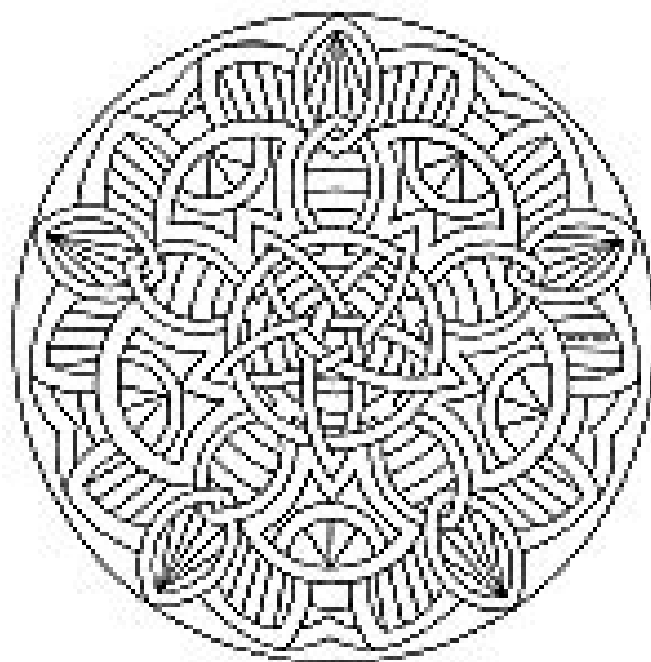
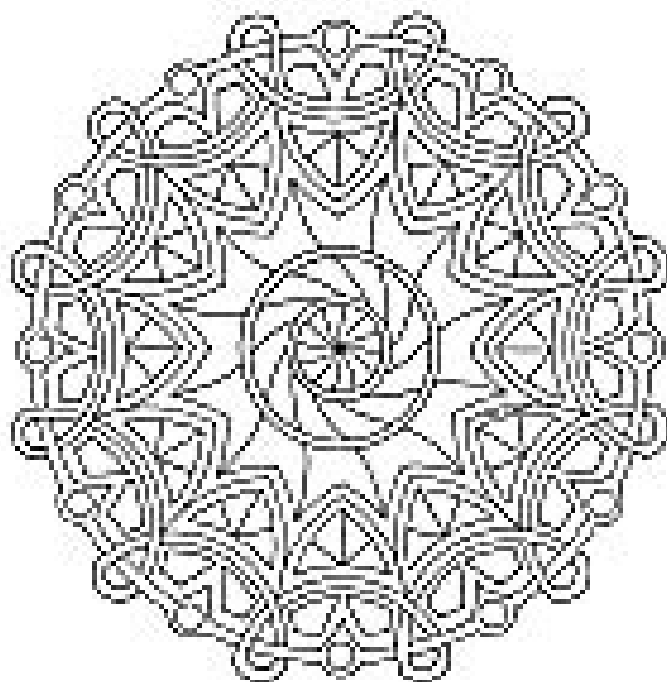
32. A mandala (Ázsia)

A mandala a meditációs elmélyülést szolgáló ábra. Eredetileg színes homokszemekből készítették. Ma már azonban színezésével is nagyon sokféle mandala-ábra születik. Nem az eredménye a cél, hanem az út, az elmélyült tevékenység, amellyel az mandalát készítő ember eljut a befejezésig. Ez jelzi, hogy az elkészült homokképeket megszületésük után szertartásosan elsöprik.

Ha érdekel ez a műfaj, az internetes sok érdekes találsz róla a www.mandala.lap.hu című internetes oldalon. Az alábbi, kiszínezhető minták is innen származnak.

Színezd ki kedved szerint a fenti mandala ábrákat.

33.

Az aboriginálok és az álomidő (Ausztrália)

Az aboriginál Ausztrália őslakos népeinek közös elnevezése.

Az álomidő egy ősidő, de magát az álmot, álmódást is jelenti. Az Ausztrália középső részén élő arandák és más népek hite szerint az ősidőben szellem-ősök éltek a ma élő emberekhez hasonlóan: vándoroltak, vadásztak, utaztak, barátkoztak, harcoltak. Ezeknek az ősöknek az erényei és hibái aztán átalakultak anyaggá, amit láthatunk, foghatunk. Így keletkezett a világ belőlük, így született a nap, a hold, a csillagok, a hegyek, a víz, a növények és az állatok, és maga az ember és az ember tárgyai. A természet minden jelenségébe, és az összes élőlénybe múlt őseinek tettei nyomán került élet. Az ősök a világ folyamatos keletkezése közben egy adott ponton maguk is anyaggá váltak, és felvették a körülöttünk levő élőlények formáját. Hol állat, hol emberformára tudnak változni: például vadmacska-ember, emu-ember, kenguru-ős stb. Ezek a lények a törzsi jelképek, akikhez visszavezetik egy-egy csoport eredetét, az emberek, állatok, növények és tárgyak is nekik köszönhetik létüket. Olyanok az aboriginálok számára, mint nekünk a kedvenc állataink, növényeink, tárgyaink, vagy annál még sokkal fontosabbak.

Az ausztrál őslakosok az álomidőn keresztül lépnek kapcsolatba a tájjal, a természettel is. A táj ismeri őket, minden követ tisztelnek, azok ismerik őket, mert minden a mitikus ősök erejéből jött létre. Mi ismerős tájról szoktunk beszélni, ha jártunk már valahol, azt mondjuk, hogy felismerjük. Röviden szólva tehát: az összellemekek közreműködésével teremtődött minden létező, a táj földrajzi vonásai, a folyók, a hegyek, völgyek, fák, virágok, állatok, még a kövek is. A tájjá vált ősök a kapocs a természettel való rokonsághoz. Éppúgy rokonuknak tekintik, mint mában élő vérségi rokonaikat, az ott élő növényekkel, állatokkal, vizekkel, földdel, kövekkel, tárgyakkal együtt.

34.

A magyar nép legközelebbi rokonai

Őseink, a vogulok és leszármazottaik

Legközelebbi nyelvrokonaink a távoli Ob folyó vidékén élő vogulok és osztjákok Szibériában kis népeknek számítanak. Őket együttesen obi-ugoroknak nevezzük. Saját magukat manysiknak és hantiknak nevezik és egy népnek, rokonoknak tartják magukat. A vogulok létszáma ma kb. 7000 fő, az osztjákok pedig kb. 21 ezren vannak. Kisebb csoportokban, egymástól elég nagy távolságokra élnek Nyugat-Szibériában, a Hanti-Manysi Nemzetiségi körzetben. Kultúrájuk, szokásaik azonban nagyon hasonlóak.

Magyar elődeink valaha egy nép-és nyelvközösséget alkottak velük, és ugyanazon a néven nevezték magukat.

A manysik és hantik lakóhelye

A manysik és hantik lakóhelye túlevelű erdőkkel borított terület, de sok folyó, sőt mocsaras, lápos vidékek is tarkítják. Nehéz éghajlati viszonyok között élnek, amit mi nehezen tudnánk elviselni, még a távoli rokonság ellenére is. Ezen a vidéken igen hosszú és nehéz a tél, nagyon hideg van. A tavasz és az ősz alig egy-két hónapig tart, és nem olyan kellemesek, mint nálunk, hanem jóval hidegebbek. Sokszor még júniusban is vannak éjszakai fagyok. A nyár csupán egy hónapos.

Sokféle állat él a területen: farkas, róka, nyúl, nyuszt, és madárfélék is, például hattyú és sokféle vízimadár és halféle. Az állatvilág legjellemzőbb képviselői a rén és a medve. A rénszarvasokat félig háziasították, de sok szabadon vándorol zuzmót keresve táplálékul. A medve a vidék legnagyobb ragadozója.

Az évszakok és szertartások: a medveünnep helye a közösségi életben

Vogul őseinknél Szibériában az élet két fő évszak, a nyár és a tél köré szerveződik. Az év a téllal kezdődik. Ilyenkor a családok elköltöznek téli településekre, amelyek az erdők peremén épülnek, a folyóktól távolabb. A tél mindig a legfontosabb közösségi események, a különböző szertartások ideje, mint a házasságkötés, rokonlátogatás és szórakozás.

A medveünnep a legfontosabb szertartás, tulajdonképpen a téli időszak záró eseménye. Az Ob és Amúr vidéki népeknél a medveszertartás hasonlóan fontos szerepet tölt be.

A néphit szerint a medve megölése erőt ad az embernek, de van egy másik fontos oka is annak, hogy ma is megtartják: a vadászat próbatételt jelent az ember, a vadász számára, aki megmutatja ügyességét, csalfintaságát azzal, hogy túljár a figyelmes medve eszén. Sok csoport élelemként is kénytelen használni a medve húsát, és a bundája is jól jön a hidegben. A medvére vadászó népek azonban nem ölnek sem medvét, sem más állatot csupán kedvtelésből, mert tisztelnek más élőlényeket és a természetet. Ezért a medveszertartás során bocsánatát kérik, és áldozati lakomával, énekekkel, versekkel próbálják kiengesztelni, és megértetni vele, hogy nem aljas szándék vezette őket a vadászatra.

A medvét rokonukként tartják nyilván sok esetben, és ezért is bocsánatát kell kérni. A voguloknál a medve szent állat, és többnyire medvemaszkban ünneplik, sőt a medve nevében és vele együtt táncolják és mondják-éneklük el a történeteket.

Ha tanulmányozzátok egy nemzetséget, az ajnuk medveünnepét, első kézből való képet kaptok arról, milyen szerepet kap a medve az ember életében, és hogyan zajlik egy ilyen fontos esemény.

35.

Medveünnep az anju nemzetségnél

Tél vége felé megfognak egy medvebocsot, és a faluba viszik. Ha egészen kicsi, egy ajnu asszony szoptatja, de ha nincs éppen kéznél szoptató asszony, kézről vagy szájból táplálják a kis állatot. Napközben a kunyhóban játszik a gyerekekkel, és nagy szeretettel veszik körül. De ha a bocs eléggé megnő ahhoz, hogy szorítással vagy karmolással fájdalmat okozzon az embernek, erős faketrebe zárják; itt marad általában két-három évig, itt él halon és köleskásán, míg el nem jön az ideje, hogy leöljék és megegyék. De „különösen feltűnő, hogy a fiatal medvét nemcsak mint leendő jó lakoma tárgyát tartják, ...sőt afféle magasabb rendű lénynek tekintik és tisztelik”. ... rendszeresen szeptemberben vagy októberben tartják meg az ünnepet. Mielőtt megkezdenék, ...mentetetik magukat isteneik előtt; elmondják nekik: amíg tehették, jól bántak a medvével, most már nem etethetik tovább, kénytelenek megölni. Aki medveünnepet tart meghívja rokonait és barátait; kis falvakban majdnem az egész közösség részt vesz az ünnepen; sőt távoli falvakból is hívnak vendégeket, és ezek általában el is jönnek.... A meghívás körülbelül ilyen formában történik: „Én, ez és ez, a hegyekben lakó kedves kis isteni lény feláldozására készülök. Barátaim és uraim, jöjjetek el az ünnepre; ott egyesülünk majd abban a nagy örömben, hogy útnak indíthatjuk az istent. Jöjjetek!” Amikor valamennyien összegyűltek a ketrec előtt, erre a célra választott szónok beszédet intéz a medvéhez, elmondja neki, hogy el akarják küldeni őseihez. Bocsánatát kéri azért, amit tenni készülnek, reméli, hogy az állat nem haragszik meg, megnyugtatóan biztosítja, hogy sok szent lehántott pálcát (inao), tömérdek süteményt és bort fognak vele küldeni a hosszú útra. Egy ilyen beszéd... a következőképpen hangzott: "Ó, te isteni lény, számunkra jöttél a világra, hogy vadászhasunk rád. Ó, te drága istenke, imádunk téged; kérjük, hallgasd meg imánkat. Nagy fáradsággal és nehézségek között tápláltunk és neveltünk fel, mert nagyon szeretünk téged. Most, hogy nagyra nőttél, el akarunk küldeni atyádhoz és anyádhoz. Ha eljutsz hozzájuk, kérünk, vidd el jó hírünket, mondd el nekik, milyen szívesek voltunk hozzád; kérünk, jöjj el hozzánk ismét, mi majd újra feláldozunk." Ekkor a medvét erős pórázon kiengedik a ketrecből, és tompa nyilak özönét lövik rá, hogy feldühítsék. Amikor már kimerült hiábavaló küzdelmében, egy oszlophoz kötik, ...Ezenkívül egy jó íjász nyilat küld az állat szívébe, de úgy, hogy vért ne ontson, mert nagyon rossz jelnek tekintik, ha akár egy vércsepp is a földre hull. A férfiak néha mégis isznak a medve meleg véréből, „hogy bátorsága és más erényei beléjük költözzenek”; néha pedig bemázolják magukat és ruhájukat a vérrel, hogy biztosítsák vadászszerencséjüket... az állatot megnyúzzák, fejét levágják, és a ház keleti ablakába teszik, mancsa alá pedig saját húsa egy darabját rakják nyersen, valamint egy csészére való húsát főve, továbbá némi kölesgombócot és szárított halat. Ekkor imádkoznak a holt állathoz; többek között néha arra is felszólítják, hogy miután eljutott atyjához és anyjához, térjen vissza a világba, hogy ismét felnevelhessék áldozat céljára. Amikor feltételezik, hogy a medve már jóllakott a saját testéből, az ünnepséget vezető férfi veszi a főtt húst tartalmazó csészét, köszönti, tartalmát pedig kiosztja a jelen lévő társaság tagjai között; mindenkinek meg kell ízlelnie, legyen akár öreg, akár fiatal. Az edényt „a felajánlás csészéjének” nevezik, mivel éppen most ajánlották fel a holt medvének. Amikor a hús többi részét is megfőzték, ezt hasonló módon osztják szét valamennyi részt vevő között, hogy mindenkinek egy morzsa jusson; ha valaki nem venne részt a lakomában, kiközösítés alá esnék, ez a tett kirekesztené a... testvériség kötelékéből. Régebben a lakomán a medve minden részecskéjét el kellett fogyasztani a csontokon kívül, most azonban már nem érvényes ez a szabály. A fejét, miután elválasztották a bőrtől, hosszú póznára tűzik a házon kívül álló szent pálcák (inao) mellett, s ott is hagyják, míg csak a pusztá fehér koponya marad meg belőle. Az így felállított koponyákat nemcsak az ünnep során tisztelik, hanem más alkalmakkor is igen gyakran, mindaddig, amíg szét nem esnek. Az ajnuk igazán hisznek a tiszteleltre méltó állatok szellemének a koponyákban való megmaradásában, ezért szólítják őket „isteni megtartóknak” és „drága istenségeknek”...

(Forrás: A művészet születése, James George Frazer írása a medveünnepről)

36. Vogul medveének

Hős férfi híres fejem
ajtós házam ajtaján,
ím, kidugom.
Szép férfi szépséges fejem
ajtós házam nyílásán
míg kidugom:
ezüst kobakom teteje
ott megcsendül,
ezüst kondérom búbja
ott megkondul.
Ezenközben míg elszédülök,
legénybéli öt gombom
valahogy kioldják.
Háromlábú kis szán
nyikorgó zajára
serkenek,
négylábú íves szán
csikorgó zajára
ébredek.

Lányos falu végébe érünk,
fias falu terére térünk,
nyusztbundás sok férfi lakta
szentséges falu terére
hajtanak velem,
nyusztbundás sok férfi lakta
tízházás faluba,
ím, megérkezem.
Reám váró öt kurjantásom
kurjantják,
nekem járó négy ordításom
ordítják.
Leányjátékot javából játszanak előttem,
fiútáncot vidáman táncolnak ott nékem.

Ajtós ház szögibe visznek,
tágas ház zugába tesznek.
Három-deszka-széles padra
ültetnek,
obi hallal bő fészekbe
ültetnek,
finom selyem bő fészekbe
ültetnek,
puha posztó dús vackomba
fektetnek.
Kami-ezüst bő fészekben
üldögélek,
szabír-ezüst dús vackomból
nézdegélek.
Lány-vigadó jeles házban
nézdegélek.
fi-vigadó híres házban
üldögélek.

Ajtós ház szögibe visznek,
tágas ház zugába tesznek.
Három-deszka-széles padra
ültetnek,
obi hallal bő fészekbe
ültetnek,
finom selyem bő fészekbe
ültetnek,
puha posztó dús vackomba
fektetnek.
Kami-ezüst bő fészekben
üldögélek,
szabír-ezüst dús vackomból
nézdegélek.
Lány-vigadó jeles házban
nézdegélek.
fi-vigadó híres házban
üldögélek.

Kiszabott öt éjem
így töltik,
kiszabott négy éjem
így töltik.
Lányos ház külső tájára
jutok, ím,
legényes ház udvarára
kelek ki.
Teljes két éjen át
lány-vigadó híres házam
hallgatom.
Sés-ezüsttel telt batyum
emelem,
tavi étekkel telt puttonyom
emelem,
obi étekkel telt batyum
felveszem.
Numi Tórum atyám lakta
ezüst keresztrudas házba,
tavi étekkel teli puttonyom
oda emelem fel,
obi étekkel teli batyum,
ím, oda viszem fel.
Numi Tórum apám lakta
ezüstgerendás házba,
sés-ezüsttel bő puttonyom
oda emelem fel,
kami-ezüsttel bő batyum,
ím, oda viszem fel.
Haja-huj!

Képes Géza fordítása

37. Medvetánc

Fürtös, láncos, táncos nyalka,
aj de szép a kerek talpa!
Hová vánszorogsz vele?
Fordulj a szép lány fele!
Brumma, brumma, brummadza.

Híres, drága bunda rajtam,
húsz körömmel magam varrtam.
Nyusztból, nyestből, mókusból,
kutyából meg farkasból. Brumma, brumma, brummadza.

Gyöngyöt őszig válogattam,
fogaimra úgy akadtam.
Kéne ott a derekam,
ahol kilenc gyerek van.
Brumma, brumma, brummadza.

Azért járom ilyen lassún,
aki festő pingálhasson.
A feje a néninek
éppen jó lesz pemszlinek.
Brumma, brumma, brummadza.

Kinek kincse van fazékkal,
mér a markosnak marékkal.
Ha nem azzal, körömmel
a körmösnek örömmel.
Brumma, brumma, brummadza.

Szép a réz kerek virága,
ha kihajt a napvilágra!
Egy kasznárnak öt hete
zsebbe nőtt a két keze.
Brumma, brumma, brummadza.

Állatnak van ingyen kedve,
aki nem ad, az a medve.
Ha megfázik a lába,
takarózzék deszkába.
Brumma, brumma, brummadza.

József Attila

38.

A régi paraszti világ

Ez a munkalap a budapesti Néprajzi Múzeum állandó kiállításához készült, amelynek címe „A magyar nép hagyományos kultúrája”. A 13 teremből álló kiállítás a 18. század végétől az első világháborúig terjedő időszak paraszti világát mutatja be.

Foglald össze a látottakat úgy, hogy a válaszolsz a következő kérdésekre!

1. Milyen helyiségei voltak a régi parasztházaknak?

---

2. Melyek voltak a szobák jellemző bútorai?

---

3. Sorolj fel minél többet a parasztházak jellegzetes tárgyai közül!

---

4. A paraszti munka milyen eszközei kaptak helyet a kiállításon?

---

5. Milyen korabeli mesterségeket mutat be a kiállítás?

---

6. Melyek voltak a paraszti viselet legfontosabb ünnepi ruhadarabjai?

A nők esetében: _____

A férfiak esetében: _____

---

7. Melyek voltak a paraszti életút legfontosabb ünnepi eseményei?

---

8. Melyek voltak azok a naptárhoz kötődő ünnepek, amelyek a legfontosabb szerepet játszották a hagyományos magyar kultúrában?

---

39. Nagyszüleink világa

Nagyszüleink hajdani kultúrájáról néha azt gondoljuk, régi, már nem létezik, más szokások, más viselkedés, más divat, más élet, dalok, táncok, játékok. De igazából nem tudjuk, hogy milyen is volt. Pedig számukra az a világ ugyanolyan valóságos és otthonos volt, mint nekünk a mostani.

Készíts interjút nagyszüleiddel, vagy más idősebb emberekkel!

Kérdezd meg tőlük, hogy

- a) milyenek voltak a gyerekkori játékaik?
- b) hogyan szórakoztak fiatal korukban?
- c) hogy zajlott le az esküvőjük?
- d) milyen tárgyakkal volt berendezve a lakásuk, amikor fiatal házasok voltak?
- e) milyen háztartási eszközöket használtak?
- f) hogyan közlekedtek?

Találjatok ki közösen további szempontokat az interjúhoz!

- g) _____
- h) _____
- i) _____
- j) _____
- k) _____
- l) _____

Kérd meg őket, hogy ne csupán meséljenek, hanem – ha lehet – képeket is mutassanak ezekről az időkről. Az emlékekből és a képekből egy egész világ fog kirajzolódni előtted. És ha közösen is feldolgozzátok mindazt, amit külön-külön összegyűjtöttetek, nagyszületek fiatalsága ugyanolyan eleven világgént fog megjelenni előttetek, mint az, amelyben ti éltek.

Rendezetek kiállítást!

Az összegyűlt képek segítségével, tárgyain keresztül megidézhetitek azt a világot, amely ma már csak nagyszületek emlékeiben él. Attól függően, hogy milyen anyag jött össze, külön tablóra kerülhetnek a korabeli divat, a háztartási eszközök, a játékok, a technikai berendezések, a közlekedési eszközök képei, a receptek leírásai vagy bármi más, ami a kutatómunka során előkerült.

Íme néhány darab, amikhez hasonlókra ti is rábukkanhattok.

Jegyzetek

¹ A kráterek földrajzi szélességi (sz) és hosszúsági (h) adatai: Békésy (sz: 52°É; h: 127°K), Bólyai (sz: 36°D, h: 134°K), Eötvös (sz: 34°D; h: 125°K), Hell (sz: 32°D; h: 8°Ny), Hédervári (sz: 82° D; h: 84°K), Kármán (sz: 45°D; h: 175°K), Neumann (sz: 40°É; h: 153°K), Szilárd (sz: 34°É, h: 106°K), Zsigmondy (sz: 49°É; h: 105°Ny).